

EU som normativ makt i det östliga partnerskapsområdet

Författare: Sarah Backman

Handledare: Jan Hallenberg

Försvarshögskolan: Statsvetenskap med inriktning Säkerhetspolitik och Strategi HT 13

Abstrakt

Denna studie handlar om EU som normativ makt i området för EU:s östliga partnerskap (Eastern Partnership/EP). Med utgångspunkt från säkerhetsgemenskapsteori och konstruktivism undersöks EU:s försök att sprida sina normer och intensifiera kopplingarna till länderna Moldavien och Armenien, som omfattas av European Neighbourhood Policy (ENP) och EP. Studien finner att EU:s strategi för att intensifiera kopplingarna till Moldavien och Armenien är mycket lika, där utvecklingen av praktikergemenskaper verkar vara något som EU särskilt vill prioritera och etablera redan i ett inledande skede för att partnerlandet skall acceptera de normer, värden och uppfattningar om intressen som utgör ramverket för EU:s kollektiva identitet. Men det verkar som att ländernas förmåga, möjlighet och vilja att tillmötesgå ramverket skiljer sig åt, och att det är där vi kan hitta förklaringen till varför EU mer framgångsrikt spridit sina normer till Moldavien än till Armenien – ett faktum som denna studie argumenterar för ytterst visat sig genom Moldaviens godkännande av EU:s bindande samarbetsavtal Association Agreement, och Armeniens avvisande av samma avtal till förmån för en tullunion ledd av Ryssland.

Nyckelord: EU, Normspridning, Armenien, Moldavien, EU som strategisk aktör, Eastern Partnership, Säkerhetsgemenskapsteori, Konstruktivism

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Problemområde.....	5
1.2 Syfte.....	6
1.3 Frågeställning	6
1.4 Bakgrund	7
1.4.1 European Neighbourhood Policy	7
1.4.1.1 Översikt: Europeiska Unionens strategiska granskingsinstrument i regionen för Eastern Partnership	9
1.4.2 Ryssland och Europeiska Unionen.....	10
1.4.3 Moldavien.....	10
1.4.3.1 Moldavien och Transnistrienkonflikten.....	11
1.4.4 Armenien.....	11
1.4.4.1 Armenien och Transnistrienkonflikten.....	12
1.5 Tidigare Forskning	12
1.5.1 Europeiska Unionen som strategisk aktör.....	12
1.5.2 Kan Europeiska Unionen ha en gemensam extern strategi?	13
1.5.3 Europeiska Unionen som strategisk aktör i området för Östliga Partnerskapet	13
1.5.4 Europeiska Unionen som säkerhetsgemenskapsspridare.....	14
1.6 Disposition.....	14
2. Teori	15
2.1 Säkerhetsgemenskapsteori	15
2.1.1 Att mäta säkerhetsgemenskaper	16
2.1.2 Normspridning från ett konstruktivistiskt perspektiv	17
2.1.3 Skillnaden mellan realism och konstruktivism gällande synen på Europeiska Unionen.....	18
2.1.4 Praktikers roll i spridningen av säkerhetsgemenskaper.....	19
3. Metod	20
3.1 Att studera få fall.....	20
3.2 Definitioner.....	21
3.3 Val, avgränsningar och begränsningar	22
3.4 Operationalisering.....	23
3.5 Material	27
3.6 Källkritik.....	29
4. Empiri	30

4.1 Moldavien.....	30
4.1.1 Strukturer som etablerar möten	30
4.1.2 Strukturer som etablerar politisk dialog och praktikergemenskaper	31
4.1.3 Regionalt samarbete	32
4.1.4 Ekonomi och handelsberoenden.....	33
4.1.5 Aspirationer och möjligheter till ökad koppling till Europeiska Unionen	33
4.1.6 Figur.....	34
4.2 Armenien	35
4.2.1 Strukturer som etablerar möten	35
4.2.2 Strukturer som etablerar politisk dialog och praktikergemenskaper	36
4.2.3 Regionalt samarbete	36
4.2.4 Ekonomi och handelsberoenden.....	37
4.2.5 Aspirationer och möjligheter till ökad koppling till Europeiska Unionen	37
4.2.6 Figur.....	38
5. Analys	39
5.1 Figurer: Jämförelse	39
5.2 Analys Moldavien	42
5.3 Analys Armenien	43
5.4 Sammanfattande analys.....	45
6. Diskussion och slutsatser	46
Källförteckning.....	49

”The strategic presence of the EU is increasingly felt all along its own borders”¹ – Kjell Engelbrekt i
“The European Union and strategy: an emerging actor” (2008)

¹ Engelbrekt, 2008, sid 9

1. Inledning

EU:s relation med länderna i dess östliga partnerskap (Eastern Partnership/EP) har under 2013 blivit uppmärksammas i och med de internationella spänningar som följt av att ett EP-land, Ukraina, överraskande avbrutit förhandlingar om ett associationsavtal med EU som skulle lett till ett närmre samarbete.² Armenien, ett annat land som omfattas av EP, har under 2013 också dragit sig ur associationsavtalsförhandlingar med EU och istället valt att gå med i en tullunion ledd av Ryssland.³

Carl Bildt har kallat Armeniens avbrytande av de treåriga förhandlingarna med EU för en ”kovändning” och har vidare beskrivit att ”det är ett farligt spel som inte minst Moskva bedriver i Kaukasus just nu”.⁴ Bildt har också ställt sig allmänt kritisk till att Ryssland sätter press på länder inom EP som strävar mot att knyta närmre band med EU genom till exempel ett associationsavtal.⁵ På en nyhetskonferens i samband med att förhandlingarna har också Herman von Rompuy (ordförande för Europeiska Rådet) anklagat Rysslands beteende för att vara ”..incompatible with how international relations should function on our continent in the 21st century”.⁶

Ryssland med Vladimir Putin i spetsen har svarat med att anklaga EU för att ha pressat Ukraina, och att EU:s associationsavtal är utformat så att det exkluderar länderna som skriver på från möjligheten att gå med i liknande ryska avtal.⁷

Henrik Hallgren, ordförande och grundare av kompetenscentret Forum Eurasien, har i samband med *Eastern Partnership Summit* 28-29 november 2013 i Vilnius skrivit att Ryssland kan uppfatta EU:s försök att intensifiera sina relationer med länderna inom EP som ett hot så pass stort att det möjligen kan ersätta det uppfattade hotet från Natos östliga utvidgning, med ökad polarisering mellan Ryssland och EU som följd.⁸

² The wall street journal. (2013) “EU turns up the heat on Ukraine”
<http://online.wsj.com/news/articles/SB10001424052702303562904579227371792921260> (refererad till 11 december 2013)

³ ibid

⁴ Sveriges Radio. (2013) ”Bildt kritisk mot Armenien i ryssledd tullunion”
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5635548> (refererad till 12 december 2013)

⁵ ibid

⁶ The wall street journal. (2013) “EU turns up the heat on Ukraine”
<http://online.wsj.com/news/articles/SB10001424052702303562904579227371792921260> (refererad till 11 december 2013)

⁷ ibid

⁸ Göteborgsposten. (2013) ”Dragkamp mellan EU och Ryssland” <https://www.gp.se/nyheter/debatt/1.2194460-dragkamp-mellan-eu-och-ryssland> (refererad till 12 december 2013)

1.1 Problemområde

Louise Fawcett skriver i "Security studies: an introduction" (2013) att regionala institutioner som EU verkar få allt större betydelse i den internationella politiken, inte minst gällande försvars och säkerhetspolitik. De tenderar att få allt fler syften och att expandera. Detta är enligt Facett ett svar på den rådande säkerhetsordningen, där multipolaritet särskilt främjar och gör regionala institutioner som EU mer användbara.⁹

2008 skriver Bertil Nygren i "The European Union and strategy: an emerging actor" att en "kamp om normer" mellan EU och Ryssland utkämpas i området för EU:s Östliga Partnerskap (Eastern Partnership/EP).¹⁰

Att studera EU:s försök att intensifiera kopplingarna och sprida sina normer till två länder inom EP, varav det ena slutligen valt att gå närmre EU och det andra att gå närmre Ryssland, kan säga oss något om de faktorer som påverkar framgångsrik normspridning, men det kan även säga oss något om hur EU går till väga för att strategiskt inverka på sitt närområde. Särskilt i en kontext av konkurrens från en annan aktör. Dessutom är det följaktigen intressant att studera konkurrens om normativt inflytande som orsak till säkerhetspolitiska spänningar.

1.2 Syfte

Syftet med studien är att med utgångspunkt från konstruktivismen och säkerhetsgemenskapsteori undersöka EU:s försök att intensifiera sina kopplingar och sprida sina normer till två länder som omfattas av EP och European Neighbourhood Policy (ENP), varav det ena, Moldavien, gått in i ett associationsavtal med EU för en intensifierad relation och ett ökat samarbete, medan det andra landet, Armenien, avbrutit förhandlingarna med EU om samma sorts avtal och istället valt att intensifiera sin relation med Ryssland i och med en tullunion. Detta för att göra ett försök att bidra till att förklara vilka faktorer som är betydelsefulla för att EU framgångsrikt skall kunna intensifiera relationen och etablera normspridningen till ett land som omfattas av EP och ENP. Studien syftar även till att ur ett säkerhetsgemenskapsperspektiv förklara varför Moldavien valde att intensifiera relationen med EU medan Armenien valde att inte göra det, samt till att föra en diskussion om EU som normativ makt och strategisk aktör i sitt östliga grannskap.

1.3 Frågeställning

⁹ Fawcett, 2013 sid 356-358

¹⁰ Nygren, 2008, sid 113-114

Hur långt har kopplingen gått mellan EU och länderna Armenien respektive Moldavien utifrån ett säkerhetsgemenskapsperspektiv?

Finns det tecken på framgångsrik normspridning?

1.4 Bakgrund

1.4.1 European Neighbourhood Policy

För att inleda denna studie kommer här en översikt över de instrument EU använder sig av för att verka strategiskt i sitt grannskap, vilket i den här studien särskilt gäller länderna Armenien och Moldavien samt regionen dessa länder befinner sig i – östra Europa. Vidare avhandlas även kortare bakgrundsinformation om de aktörer som är i studiens fokus, Moldavien, Armenien och Ryssland.

European Neighbourhood Policy (hädanefter refererad till som ENP) utvecklades 2009 och syftar till att motverka för skarpa linjer mellan EU:s medlemsstater och ickemedlemsländer i EU:s grannskap. Detta sker genom bilaterala policys för bland annat politiskt och ekonomiskt samarbete mellan EU och de länder som omfattas av ENP, understött av regionala partnerskap som, i Moldaviens och Armeniens fall, Eastern Partnership/ Östliga partnerskapet (EP).¹¹

EU har sedan länge försökt knyta stater i Östra Europa till sig i fördjupade samarbeten, stater som tidigare tillhörde Sovjetunionen. Genom EP innebär ett fördjupat samarbete med EU för dessa stater en större tillgång till EU:s interna marknad och andra fördelar, men kräver samtidigt en högre anpassning till EU:s normer, regler och ramverk.¹²

EP initierades i EU 2008 av Sverige och Polen och innefattar 6 länder: Armenien, Moldavien, Azerbajjan, Georgien, Ukraina och Vitryssland. Initiativet har skapat spänningar mellan EU och Ryssland och även mellan Ryssland och de länder som omfattas av partnerskapet. Särskilt känsligt för Ryssland blir det gällande de länder där det finns ryska minoriteter, så som Moldavien och Ukraina.¹³

European Union External Action är ett svar på Lissabonfördragets bestämmelse om en utveckling av EU:s externa kapacitet och av dess bestämmelse om en hög representant för EU:s utrikes och säkerhetspolitik. Posten som hög representant för EU:s utrikes och säkerhetspolitik innehar Catherine Ashton, som är assisterad av *European External Action Service* (hädanefter refererad till som EEAS),

¹¹ European Union External Action. "What is the European Neighbourhood Policy?" http://eeas.europa.eu/enp/about-us/index_en.htm (refererad till 18 december 2013)

¹² Europaportalen. "Ryssland pressar på, Armenien överger EU-spåret" www.europaportalen.se/2013/09/ryssland-pressar-pa-armenien-overger-eu-sparet (refererad till 13 december 2013)

¹³ Europaportalen. "Tema: östliga partnerskapet" <http://www.europaportalen.se/tema/ostliga-partnerskapet> (refererad till 12 december 2013)

som man kan säga utgör EU:s diplomatiska kår. Bland EEAS uppgifter återfinns bland annat att förbereda och implementera externa policyförslag från Europeiska Rådet, inte minst gällande strategiska partnerskap.¹⁴

European Neighbourhood Partnership Instrument (hädanefter refererad till som ENPI) infördes 2007 som ersättning för *TACIS-programmen* (gällande länder inom EP). Precis som *TACIS* syftar ENPI till att bidra med instrument för att främja samarbete och dialog med partnerländerna inom ENP, kring ett stort antal samsarbetsområden, för att i längden försöka uppnå delade värden, stabilitet och integration mellan parterna. Att till slut bli medlemsland i EU är inte garanterat för partnerländerna, men en sådan utveckling är inte heller utesluten.¹⁵

Partnership and Cooperation Agreement (hädanefter refererad till som PCA) syftar till att stärka partnerländernas ekonomi och demokrati genom framförallt politisk dialog inom en rad olika områden. Implementeringen av målen som sätts upp i PCA övervakas och guidas av ett samsarbetsråd mellan partnerlandet och EU.¹⁶

Country Strategy Papers är dokument under ENPI som bland annat identifierar policymål för samsarbetet mellan ett partnerland och EU.¹⁷

ENP Actionplans (handlingsplaner) är, som namnet antyder, dokument under ENP som syftar till att föra fram partnerlandets kapacitet och behov, dess agenda och dess prioriteringar gällande bland annat politiska och ekonomiska reformer. Handlingsplanerna syftar också till att framföra EU:s intressen gällande partnerlandet i fråga.¹⁸

Association Agreements (hädanefter refererade till som AA:s) innebär att partnerlandet och EU kommer överrens om/avtalar om ett närmre och mer utvecklade samsarbete. AA:s kan skilja sig i utformning beroende på partnerland, men samtliga AA:s innebär ett intensivt närmande mellan EU och partnerlandet gällande politisk dialog och ekonomi, ett privilegierat samsarbetsförhållande, och delade principer gällande bland annat demokrati och mänskliga rättigheter.¹⁹

¹⁴ European Union External Action. "What we do." http://eeas.europa.eu/what_we_do/index_en.htm (refererad till 18 december 2013)

¹⁵ European Commission. "European Neighbourhood and Partnership Instrument" <http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/overview/> (refererad till 18 december 2013)

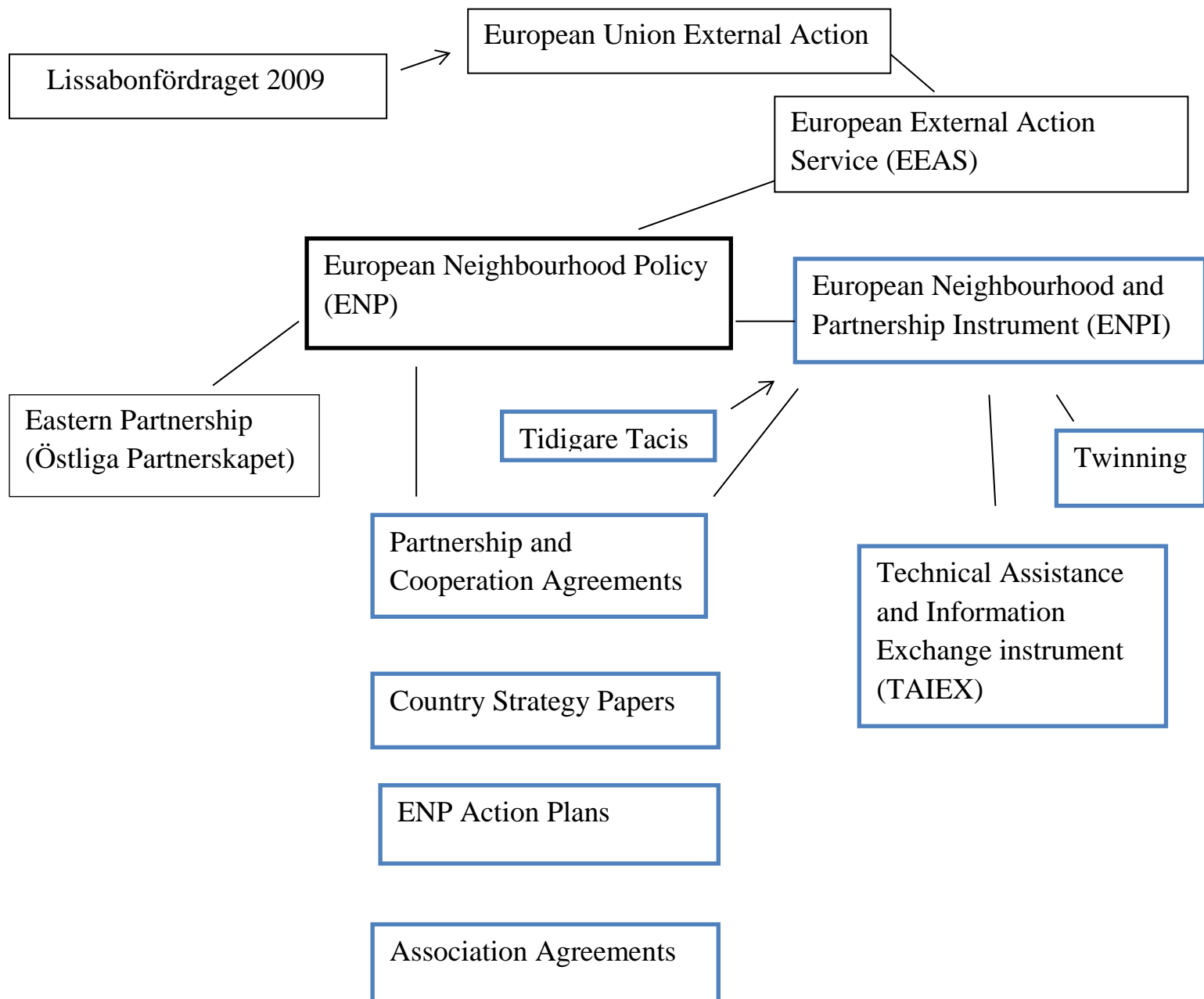
¹⁶ Europa – Summaries of EU legislation. (2010) "Partnership and Cooperation Agreements (PCAs): Russia, Eastern Europe, the Southern Caucasus and Central Asia" http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/eastern_europe_and_central_asia/r17002_en.htm (refererad till 18 december 2013)

¹⁷ Country Strategy Paper, Moldova, sid 2

¹⁸ European Union External Action "ENP Action Plans" http://eeas.europa.eu/enp/documents/action-plans/index_en.htm (refererad till 18 december 2013)

¹⁹ European Union External Action "Association Agreements" <http://eeas.europa.eu/association/> (refererad till 18 december 2013)

1.4.1.1 Översikt: Europeiska Unionens strategiska granskapsinstrument i regionen för Eastern Partnership

Källa: Europa.eu

Översikten ger en bild över de strategidokument och externa instrument som EU använder sig av för att verka i sitt grannskap, här med fokus på östliga partnerskapsområdet/ EP. Översikten tar sin utgångspunkt från Lissabonfördraget 2009 som gav upphov till European Union External Action, och European External Action Service (EEAS), som guidar European Neighbourhood Policy (ENP). Från ENP härleds European Neighbourhood and Partnership Instrument (ENPI) varifrån instrument som Twinning och TAIEX kan appliceras på EU:s östliga partnerskap(EP). Genom ENP har EU också ett antal strategidokument i form av Partnership and Cooperation Agreements, Country Strategy Papers, ENP Action Plans och Association Agreements genom vilka EU kan verka i EP.

1.4.2 Ryssland och Europeiska Unionen

EU är Rysslands största handelspartner, och EU står för huvuddelen av de utländska investeringar som sker i Ryssland. 1994 lanserades ett partnerskaps- och samarbetsavtal mellan parterna som än idag reglerar EU:s och Rysslands samarbete med varandra. Förhandlingar om ett fördjupat och uppdaterat avtal har påbörjats men processen saktas ned som följd av motsättningar och säkerhetspolitiska spänningar mellan parterna. Ryssland är med i Nordiska Dimensionen, ett samarbete med EU som syftar till att främja bland annat politisk dialog och ekonomisk integration mellan medlemmarna i Nordeuropa.²⁰ Ryssland är inte med i ENP, utan har istället ett strategiskt partnerskap med EU. Däremot får Ryssland bidrag genom ENPI.²¹ I början av 2010 skapade länderna Ryssland, Kazakstan och Vitryssland en tullunion. Den syftar till att bland annat sänka tullkostnaderna mellan länderna.²² Tullunionen, som leds av Ryssland, har ingen reformagenda som krav för länder som vill gå med.²³ Tullunionen utgör ett alternativ till EU:s associationsavtal gällande samarbete för länderna som omfattas av EP, varför den är viktig att ta upp som bakgrundsinformation till denna studie.

1.4.3 Moldavien

Moldavien (officiellt Republiken Moldavien) befinner sig geografiskt i nordöstra Balkanområdet, omringat av Ukraina och Rumänien. Populationen ligger på ca 3,5 miljoner invånare.²⁴ Moldavien

²⁰ Europaportalen. "Tema:Ryssland" <http://europaortalen.se/tema/ryssland> (refererad till 11 december 2013)

²¹ European Commission. "European Neighbourhood and Partnership Instrument" <http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/overview/> (refererad till 18 december 2013)

²² Kommerskollegium (2009) "Ny tullunion mellan Ryssland, Vitryssland och Kazakstan" <http://www.kommers.se/nyheter/Forcerade-nyheter/Ny-tullunion-mellan-Ryssland-Vitryssland-och-Kazakstan/> (refererad till 18 december 2013)

²³ Göteborgsposten. (2013) "Dragkamp mellan EU och Ryssland" <https://www.gp.se/nyheter/debatt/1.2194460-dragkamp-mellan-eu-och-ryssland> (refererad till 12 december 2013)

²⁴ Republic of Moldova official website. (2011) "About the Republic of Moldova" <http://www.moldova.md/en/home/> (refererad till 19 december 2013)

blev självständigt (från Sovjetunionen) 1991.²⁵ Landet har länge betraktats som ett av Europas fattigaste, och varit klassat som ett låginkomstland. Tillväxt har dock börjat förändra landets ekonomiska status, och enligt mätningar från 2011 närmar sig landet statusen lägre medelinkomstland.²⁶

Moldavien omfattas av ENP och EP. Moldaviens samarbete med och dess mål för samarbetet med EU beskrivs i dokumenten för *Partnership and Cooperation Agreement, Country Strategy Paper, EU-Moldova Action Plan*, samt i förhandlingarna om *Association Agreement*.²⁷

1.4.3.1 Moldavien och Transnistrienkonflikten

Transnistrienkonflikten är en konflikt som Moldavien varit involverad i sedan Sovjetunionens fall 1991. Transnistrien är beläget mellan Ukraina och Moldavien och är en utbrytarrepublik från Moldavien. Konflikten mellan Moldavien och Transnistrien blossade upp 1992, då Transnistrien ville ha en närmre relation till Ryssland än Moldavien.²⁸ Sedan konflikten blossade upp har rysk militär funnits i Transnistrien, officiellt för att bevara freden. Transnistrien anser sig vara en självständig republik medan Moldavien anser att i princip hela Transnistrienområdet tillhör Moldavien.²⁹

1.4.4 Armenien

Armenien (officiellt Republiken Armenien) befinner sig geografiskt mellan Georgien, Azerbajjan, Iran och Turkiet. Populationen ligger på ca 3, 5 miljoner invånare.³⁰ Armenien blev självständigt (från Sovjetunionen) 1991.³¹ Armenien har haft en god ekonomisk tillväxt sedan 1991, men den globala finanskrisen påverkade Armenien mycket negativt. Landet klassas dock fortfarande som ett lägre medelinkomstland.³²

²⁵ Republic of Moldova official website. (2011) "History" <http://www.moldova.md/en/istorie/> (refererad till 19 december 2013)

²⁶ The World Bank "Moldova Overview" <http://www.worldbank.org/en/country/moldova/overview> (refererad till 19 december 2013)

²⁷ European Union External Action. "Moldova" http://eeas.europa.eu/moldova/index_en.htm (refererad till 19 december 2013)

²⁸ Amnestypress (2005) "Transnistrien – landet som inte fanns" <http://www2.amnesty.se/ap.nsf/reportage/9AB843C0FB30E1A8C125708C003AB6E0?opendocument> (refererad till 02 januari 2014)

²⁹ New Eastern Europe. (2013) "The new (old) Moldovan-Transnistrian border conflict" <http://www.neweasterneurope.eu/node/999> (refererad till 02 januari 2014)

³⁰ 2013-12-19 The Government of the Republic of Armenia. "Geography" <http://gov.am/en/geography/> (refererad till 19 december 2013) & The Government of the Republic of Armenia. "Demographics" <http://gov.am/en/demographics/> (refererad till 19 december 2013)

³¹ The Government of the Republic of Armenia "About Armenia" <http://gov.am/en/official/> (refererad till 19 december 2013)

³² The World Bank "Armenia" <http://www.worldbank.org/en/country/armenia/overview> (refererad till 19 december 2013)

Armenien omfattas av ENP och EP. Armeniens samarbete med och dess mål för samarbetet med EU beskrivs i dokumenten för *Partnership and Cooperation Agreement, Country Strategy Paper* samt i *EU-Armenia Action Plan*.³³ Förhandlingar om *Association Agreement* avslutades 2013 som följd av Armeniens önskan att gå med i en tullunion ledd av Ryssland, som inte går att kombinera EU:s *Association Agreement*.³⁴

1.4.4.1 Armenien och Nagorno Karabakh-konflikten

Nagorno Karabakh-konflikten är en av flera konflikter runt etniska motsättningar som blossat upp efter 1991 i området som tidigare tillhörde Sovjetunionen. Armenien och Azerbajjan har båda anspråk på området som kallas Nagorno Karabakh. Vapenvila mellan parterna har funnits sedan 1994, men konflikten är trots detta inte löst utan bara fryst.³⁵

1.5 Tidigare Forskning

1.5.1 Europeiska Unionen som strategisk aktör

Den moderna forskningen om EU fokuseras ofta på hur EU påverkar omvärlden, medan tidigare forskning om EU har fokuserats snarare på EU som fenomen, hur och varför EU skapats och möjliga framtidsscenarier för unionen.³⁶ Detta visar på EU:s framväxande roll och anspråk på att vara en global aktör.

Lissabonfördraget blev på sätt och vis beviset för denna nya roll för EU. Fördraget satte 2009 ramverket för Common Security and Defence Policy (CSDP) vars uppdrag utökades och expanderade – EU skulle nu få en operationell extern kapacitet. Fördraget innehöll också solidaritetsklausulen, som går ut på att alla medlemsländer i EU skall visa solidaritet och hjälpa varandra vid händelse av attack eller katastrof.³⁷

I European Security Strategy som antogs 2003 konstaterades att dagens utmaningar och hot kräver att EU har både en civil och militär kapacitet.³⁸ Vidare konstaterades även att dagens kriser har en tendens att spilla över gränser, och att EU därför behöver ha kapacitet att kunna handla i konfliktprevention

³³ European Union External Action. "Armenia" http://eeas.europa.eu/armenia/index_en.htm (refererad till 19 december 2013)

³⁴ ibid

³⁵ Säkerhetspolitik.se (2012) "Nagorno Karabach" <http://www.sakerhetspolitik.se/Konflikter/Nagorno-Karabach/> (refererad till 02 januari 2014)

³⁶ Engelbrekt & Hallenberg, 2008, sid 1-2

³⁷ Bremberg, 2012, sid 153

³⁸ Bremberg, 2012, sid 150

och krishantering, samt att EU bör sträva efter att samarbeta med globala och regionala organisationer samt stater i sitt närområde.³⁹

EU har förändrats som aktör sedan Lissabonfördraget, vilket påverkar den roll EU spelar i sitt grannskap.⁴⁰ Bremberg argumenterar i sin avhandling "Exploring the dynamics of security community-building in the post-Cold War era: Spain, Morocco and the European Union" (2012) att det verkar bli alltmer accepterat inom EU med samarbete mellan EU och ickemedlemsstater som ett sätt för att uppnå säkerhet och stabilitet.⁴¹

1.5.2 Kan Europeiska Unionen ha en gemensam extern strategi?

EU har fortfarande inte en gemensam försvarsorganisation, och medlemsländer ansvarar fortfarande själva för sin säkerhetspolitik.⁴² Trots att EU är en framstående union har staterna i unionen en relativt svag kollektiv "vi" känsla, skriver Bremberg också i sin avhandling.⁴³

Lars Wedin skriver i "The European Union and Strategy – an Emerging Actor" (2008) att EU kan definieras som en militär strategisk aktör gällande krishanteringsoperationer, men att EU fortfarande saknar en klar, tydlig och övergripande strategi som kan guida CSFP:s långsiktiga roll. Detta kan enligt Wedin bero på att medlemsstaterna i EU inte har någon klar delad vision om vad EU:s långsiktiga externa roll egentligen skall vara.⁴⁴ Malena Britz & Arita Eriksson skriver i samma bok att EU som strategisk aktör karaktäriseras som en aktör med multipla nivåer. Det som händer på en statlig nivå påverkar nämligen det som händer på en överstatlig nivå och tvärtom. Dessa nivåer delar policy och organisation, men eftersom det är så många aktörer involverade är formandet av en gemensam strategi komplex. Britz & Eriksson argumenterar för att EU:s externa strategi därför snarare skall ses som delad än gemensam.⁴⁵

Niklas Bremberg & Britz tar i artikeln "Uncovering the Diverging Institutional Logics of EU Civil Protection" (2009) upp problem med att nå konsensus gällande vad begrepp egentligen innebär i skapandet av gemensamma riktlinjer på EU-nivå, då vissa begrepp betyder mycket olika saker för olika stater i Unionen. Detta är också ett hinder för EU att skapa en klar och koncis strategi.⁴⁶

³⁹ Bremberg, 2012, sid 150- 151

⁴⁰ Bremberg, 2012 sid 218-219

⁴¹ Bremberg, 2012 sid 176

⁴² Engelbrekt, 2008, sid 19

⁴³ Bremberg, 2012, sid 21-22

⁴⁴ Wedin, 2008, sid 54-55

⁴⁵ Britz & Eriksson, 2008, sid 67-70

⁴⁶ Bremberg & Britz, 2009, sid 301-302

Trots dessa problem med att skapa en gemensam extern strategi växer EU:s externa kapacitet kontinuerligt med nya externa stabilitets, säkerhets och krishanteringsfunktioner.⁴⁷

1.5.3 Europeiska Unionen som strategisk aktör i området för Östliga Partnerskapet

När EU har utvidgats har länder som tidigare tillhörde Sovjetunionen antingen inkluderats i EU som medlemmar eller inkluderats i EU:s ”normssfär” genom ENP. Detta har skapat säkerhetspolitiska spänningar mellan EU och Ryssland eftersom Ryssland också vill fördjupa sitt samarbete med länderna i detta område.⁴⁸ År 2004 rekommenderade EU-kommissionen att ENP skulle omfatta Armenien, Georgien och Azerbajjan förutom de tidigare inkluderade länderna Ukraina, Vitryssland och Moldavien. Viktigt att tillägga är dock att Armenien, Georgien och Azerbajjan trots inkluderingen i ENP inte visat någon större vilja till EU-medlemskap. Country Strategy Papers från 2004 beskriver hur ENP skall implementeras i varje enskilt land som EU samarbetar med.⁴⁹

1.5.4 Europeiska Unionen som säkerhetsgemenskapsspridare

”All norm-promoters at the international level need some kind of organizational platform from and through which they promote their norms” – Martha Finnemore & Kathryn Sikkink i ”International Norm Dynamics and Political Change” (1998)⁵⁰

Niklas Bremberg skriver i sin avhandling “Exploring the dynamics of security community-building in the post-Cold War era: Spain, Morocco and the European Union” (2012) att EU kan beskrivas som en ”tightly coupled” pluralistisk säkerhetsgemenskap, och att ENP kan beskrivas som ett instrument för EU att skapa relation, bindningar och interaktion med dess grannskap – utan att för den sakens skull inkludera staterna som omfattas som fullvärdiga medlemsländer. ENP hjälper alltså EU att motverka allt för ”skarpa” linjer mellan medlemsländer och ickemedlemsländer i regionen, men är också ett verktyg för EU att få viss fredlig kontroll och makt över ickemedlemsländerna – i utbyte mot viss inkludering i EU och de förmåner som kommer av detta.⁵¹

Genom att skapa en institutionell miljö där normer kan spridas med hjälp av bland annat konsultering får EU möjlighet att sprida sin säkerhetsgemenskap till sitt grannskap, till exempel till regionen som utgör östliga partnerskapet (EP).⁵²

⁴⁷ Bremberg, 2012, sid 23-24

⁴⁸ Nygren, 2008, sid 113-114

⁴⁹ Nygren, 2008, sid 115

⁵⁰ Finnemore & Sikkink, 1998, sid 899

⁵¹ Bremberg, 2012, sid 22-23

⁵² Bremberg, 2012, sid 22-23

1.6 Disposition

I inledningsdelen av studien presenteras först studiens problemområde, syfte och frågeställningar. Därefter kommer ett bakgrundsavsnitt, där en översikt över ENP och de instrument samt dokument som EU använder för att verka i EP presenteras grundläggande. Sedan avhandlas korta informationsavsnitt om de länder som studien fokuserar på, framförallt Moldavien och Armenien men även Ryssland. I avsnittet om tidigare forskning behandlas tidigare forskning om EU som strategisk aktör och som normativ makt samt som säkerhetsgemenskapsspridande aktör.

Teoridelen av studien går igenom det teoretiska perspektiv som denna studie utgår ifrån, säkerhetsgemenskapsteorin som baseras på konstruktivismen.

Metoddelen av studien avhandlar en metoddiskussion, definitioner av centrala begrepp som studien utgår ifrån, en diskussion om viktiga val, avgränsningar och begränsningar som studien präglats av, samt ett operationaliseringsavsnitt som beskriver hur studiens mätsystematik går till och slutligen ett materialavsnitt där materialet som använts i studien presenteras och kritiseras i efterföljande källkritik.

I empiridelen av studien placeras betydelsefull information från det empiriska materialet in i ett antal kategorier. Med betydelsefull information menas information som är relevant för studiens kategorier som definieras i operationaliseringen. Dessa kategorier är utvalda för att de utgör områden där man med fördel kan urskilja/spåra indikatorer på framgångsrik normspridning från EU till partnerländerna.

I analysdelen bearbetas fallen Armenien och Moldavien var för sig, och sedan i kontrast till varandra. Analysdelen av studien går ut på att utifrån informationen som framkommit i empirin placera in länderna i Adler & Barnetts faser för säkerhetsgemenskapsbygge som definieras i operationaliseringen.

I diskussions och sammanfattningsdelen av studien ges svar på de frågeställningar och det syfte som presenterats i början av studien. Vidare tas studiens resultat in i en bredare diskussion om EU som strategisk aktör i östliga partnerskapsområdet.

2. Teori

2.1 Säkerhetsgemenskapsteori

”A community formed around a group of strong powers creates the expectations that weaker states that join the community will be able to enjoy the security and potentially other benefits that are associated with the community” – Emmanuel Adler & Michael Barnett i ”Security Communities” (1998).⁵³

Karl Deutch var på 1950-talet den förste att peka ut konceptet om säkerhetsgemenskaper (Security Communities) som förekommande när stater binds samman och integreras med varandra till den grad att krig mellan dessa stater blir nästintill otänkbara och de förväntas lösa eventuella interna konflikter på ett fredligt sätt.⁵⁴ Deutch definierade säkerhetsgemenskap som förekommande när staterna i fråga uppnår ett tillstånd av ömsesidig sympati, lojalitet och gemensamma värden som staterna sluter upp bakom till den grad att en gemensam identitet skapas, således när en ”vi” känsla byggs upp i gemenskapen.⁵⁵

Adler & Barnett utvecklar i sin bok ”Security Communities” (1998) Deutch idé om säkerhetsgemenskaper och argumenterar för att teorin blir alltmer användbar för att beskriva den samtida politiken.⁵⁶

Säkerhetsgemenskapsteorin är byggd på konstruktivistiska antaganden, vilket bland annat innebär att teorin utgår från att verkligheten är något som skapas genom gemensamma uppfattningar och normer. Enligt detta perspektiv går det att förändra verklighetens dynamiker genom att förändra de normer och gemensamma uppfattningar som den rådande dynamiken är uppbyggd från, vilket är ett viktigt antagande för säkerhetsgemenskapsteorin.⁵⁷ En konstruktivist antar att det som lägger grunden för gemensamma värden och intressen som i sin tur är grunden i gemensamma institutioner och regler är interaktion, eftersom interaktion och kontakt formar och påverkar aktörer att konstruera nya identiteter.⁵⁸

2.1.1 Att mäta säkerhetsgemenskaper

Säkerhetsgemenskapsteori är en kausal teori – det vill säga, teorin innehåller ett antal ordnade begrepp och påståenden om den kausala relationen mellan dessa.⁵⁹ Adler & Barnett utarbetade i ”Security Communities” (1998) ett ramverk för att kunna studera framväxten av säkerhetsgemenskaper. Detta är

⁵³ Adler & Barnett, 1998, sid 40

⁵⁴ Adler & Barnett, 1998, sid 3

⁵⁵ Adler & Barnett, 1998, sid 6

⁵⁶ Adler & Barnett, 1998, sid 4

⁵⁷ Adler & Barnett, 1998, sid 10

⁵⁸ Manners, 2002, sid 6-7

⁵⁹ Theorell & Svensson, 2007, sid 45

ett viktigt bidrag till teorin om säkerhetsgemenskaper, eftersom det gör det möjligt att operationalisera teorin – att göra teorin användbar som forskningsverktyg.⁶⁰

Denna studie kommer följaktigen att operationaliseras med hjälp av Adler & Barnetts tre faser, vilka kännetecknar processen mot en säkerhetsgemenskap:

1. **Fas 1(Nascent) kännetecknas av att:** De materialistiska eller normativa skäl som parterna har för att närma sig varandra gör att länderna börjar försöka sänka transaktionskostnader mellan sig och öka interaktionen. För att effektivt kunna göra det skapas institutioner som guidar relationen och integrationen.⁶¹ Dessa institutioner etablerar möten som i sin tur etablerar institutionaliserad reciprocitet (interdependens) samt gemensamma intressen.⁶²
2. **Fas 2 (Ascendant) kännetecknas av att:** Nätverken mellan länderna intensifieras. Detta som en följd av ökad samverkan och samarbete mellan parterna. Nya institutioner uppkommer också som följd av den ökade reciprociteten och de gemensamma intressena länderna har. Fasen kännetecknas också av ett större regionalt intresse och större regional interaktion i länderna.⁶³
3. **Fas 3(Mature) kännetecknas av att:** När parterna i gemenskapen nått fas 3, kan parterna sägas ha en säkerhetsgemenskap. Adler & Barnett delar upp säkerhetsgemenskaper i två kategorier:

I en ”**loosely coupled**” säkerhetsgemenskap är länderna ganska självständiga men delar ändå identitet och man kan därför förvänta sig att dessa inte krigar med varandra. Ländernas relation kännetecknas av multilaterism, det vill säga, länderna håller kontakt med varandra angående viktiga beslut som rör bådas intressen samt konfliktresolutioner. Hoten inifrån säkerhetsgemenskapen anses heller inte vara militära, eftersom militära konflikter inom gemenskap anses vara nästintill otänkbara.⁶⁴

I en ”**tightly coupled**” säkerhetsgemenskap är länderna integrerade med varandra så till den grad att de har ett kollektivt system och gemensamma institutioner på både överstatlig och nationell nivå.⁶⁵ De militära resurserna ”poolas” och samarbete kring säkerhet och krishantering förekommer. Länderna inom gemenskapen har uppnått en ”vi”-känsla och praktiker inom gemenskapen blir alltmer gemensamma – en internationalisering av auktoritet sker.⁶⁶

⁶⁰ Adler & Barnett, 1998, sid 48

⁶¹ Adler & Barnett, 1998, sid 50

⁶² Adler & Barnett, 1998, sid 52-53

⁶³ Adler & Barnett, 1998, sid 53-54

⁶⁴ Adler & Barnett, 1998, sid 55

⁶⁵ Adler & Barnett, 1998, sid 30

⁶⁶ Adler & Barnett, 1998, sid 56-57

2.1.2 Normspridning från ett konstruktivistiskt perspektiv

”..states are socialized to accept new norms, values, and perceptions of interest by international organizations” – Martha Finnemore i ”National Interests in International Society” (1996)⁶⁷

Martha Finnemore skriver i ”National Interests in International Society” (1996) om dynamiken kring internationell normspridning från ett konstruktivistiskt perspektiv. Hon menar att internationella organisationer (som exempelvis EU) kan förändra och omformera stater genom att förändra dess preferenser och därmed dess intressen och prioriterade värden.⁶⁸ En konstruktivist antar alltså att nya preferenser kan tillföras staten från en extern källa, och att dessa inte behöver vara relaterade till funktionella eller materiella behov. En neorealister eller en neoliberal antar däremot att preferenser i första hand kommer från materiella behov.⁶⁹ Detta belyser hur den konstruktivistiska synen på internationell dynamik lägger mer vikt än realismen och liberalismen på normer och värden.⁷⁰

Att stater är mottagliga för att lära sig och ta till sig nya preferenser utgår också från en mer social syn på staten än till exempel realister och liberalister har, skriver Finnemore. Vidare skriver hon att antagandet om att internationella organisationer (som EU) fyller rollen som spridare/etablerare av nya preferenser ger internationella organisationer en större roll än liberalismen och realismen generellt gör, eftersom dessa teorier tenderar att fokusera mer på staten och ge staten en större roll för att förklara dynamiken kring internationell politik.⁷¹

Finnemore & Kathryn Sikkink frågar sig i artikeln ”International Norm Dynamics and Political Change” bland annat var normer kommer ifrån och hur normer påverkar samt påverkas av den internationella politiken.⁷² De definierar normer som ”..a standard of appropriate behavior for actors with a given identity.”⁷³

Finnemore & Kathryn Sikkink argumenterar vidare att social konstruktion faktiskt kan sägas ha en strategisk karaktär, eftersom rationalitet och strategisk interaktion spelar en väldigt stor roll i konstruktionen av till exempel de delade uppfattningar, preferenser, identiteter som utgör normer. Dessutom, menar de, har strategiska interaktioner ofta det övergripande målet att förändra gemensamma uppfattningar, normer. Därmed är processer gällande social konstruktion och strategiskt förhandlande sammanflätat i hög grad.⁷⁴ Detta gör att studiet av EU:s normspridning kan säga oss något om EU som strategisk aktör.

⁶⁷ Finnemore, 1996, sid 5

⁶⁸ Finnemore, 1996, sid 5-6

⁶⁹ Finnemore, 1996, sid 10

⁷⁰ Finnemore, 1996, sid 6

⁷¹ Finnemore, 1996, sid 12-13

⁷² Finnemore & Sikkink, 1998, sid 888

⁷³ Finnemore & Sikkink, 1998, sid 891

⁷⁴ Finnemore & Sikkink, 1998, sid 910-911

2.1.3 Skillnaden mellan realism och konstruktivism gällande synen på Europeiska Unionen

I artikeln ”Normative Power Europe: A Contradiction in Terms” (2006) syftar Ian Manners till att bygga på Hedley Bulls idéer om internationella gemenskaper och interaktion och applicera dessa på EU. Bull menade att det internationella systemet skapas när flera stater har kontakt och får en förmåga att påverka varandras beslut så att de börjar bete sig som en helhet, och att om de har gemensamma värden och intressen, formar de på sätt och vis ett internationellt samhälle som binds samman av regler som skapats för att guida dessas relation med varandra. En känsla av gemenskap infinner sig alltså av att dela värden och intressen.⁷⁵ Manners bygger vidare på Bulls koncept genom att definiera EU som en normativ makt, en aktör med makt att påverka normer i det internationella samhället. Manners menar att EU:s huvudsakliga makt är normativ, och inte ekonomisk eller militär, som en realist skulle påstå.⁷⁶

EU försöker enligt Manners främja sina normativa värden i sin omgivning, och dessa värden tjänar inte bara som mål utan är även det som utgör ramverket för EU:s identitet. Eftersom normativ makt är kostsamt snarare än lönsamt menar Manners att EU inte försöker sprida sina normer och påverka den normativa diskursen av nytto-maximerande skäl, som en realist skulle påstå.⁷⁷

Manners skulle säga att EU:s karaktär som numera både civil och militärmakt är sekundär, då dess normativa makt är dess mest kraftfulla, till exempel dess förmåga att sprida idéer genom politisk dialog, möten och samarbeten.⁷⁸

Som Adrian Hyde-Price skriver i artikeln ”’Normative’ power Europe: a realist critique” (2006) förnekar en realist att EU:s normativa makt är dess främsta maktmedel och påstår istället att EU:s makt först och främst är summan av dess civila och militära makt. Vidare svarar Hyde-Price på Manners argument genom att påstå att EU:s försök att sprida sin normsfär är ett sätt för EU-medlemsländerna att balansera ut andra aktörers makt och forma sin externa miljö, och alltså kan EU ur ett realistiskt perspektiv visst sägas promota och sprida sina normer av nytto-maximerande skäl.⁷⁹

⁷⁵ Manners, 2002, sid 6-7

⁷⁶ Manners, 2002, sid 3

⁷⁷ Manners, 2002, sid 33

⁷⁸ Manners, 2002, sid 44

⁷⁹ Hyde-Price, 2006, sid 217-218

2.1.4 Praktikers roll i spridningen av säkerhetsgemenskaper

I artikeln *The spread of security communities: Communities of Practice, Self-Restraint, and NATO's Post Cold War Transformation* (2008) tar Emmanuel Adler upp praktikers och praktikergemenskapers roll i spridningen av säkerhetsgemenskaper. Adler menar att de som sprider säkerhetsgemenskapens normer är praktiker, och för att sprida en säkerhetsgemenskap behövs följaktligen praktik och praktikergemenskaper.⁸⁰

Detta betyder att spridningen av normer sker genom att praktiker utvecklar och sprider de institutioner som gör det möjligt att förändra/anpassa ett lands normer till EU-standard. Att strukturer där praktiker från landet dit EU vill sprida sina normer och praktiker från EU kan mötas och utbyta erfarenheter och föra en dialog kan därmed ses som ett tecken på att bindningarna mellan EU och landet i fråga blir starkare, eftersom de då skapat en praktikergemenskap. Ju fler och starkare praktikergemenskaper desto starkare bindningar mellan landet och EU, och ju större blir förväntningarna på ytterligare integration mellan parterna.⁸¹

Praktikergemenskaper kommer enligt Adler före uppbyggnaden av ömsesidig tillit och förväntningarna om fredlig förändring i uppbyggnaden av en säkerhetsgemenskap. Detta innebär ett antagande om att praktikergemenskaper kan förändra identitet, vilket gör praktikergemenskaper till en viktig aspekt när man studerar spridningen av normer och framväxten av säkerhetsgemenskaper.⁸²

Bremberg bygger vidare på antagandet att praktikergemenskaper är en viktig del av de första faserna i uppbyggnaden av säkerhetsgemenskap, och konstaterar i sin avhandling "Exploring the dynamics of security community-building in the post-Cold War era: Spain, Morocco and the European Union" (2012) att praktikergemenskaper kan utvecklas utan en stark "vi"-känsla, och kan därmed skapas på platser där den gemensamma identiteten är svag (som den är i ett tidigt skede av uppbyggnaden av säkerhetsgemenskap) – under förutsättning att det finns etablerade platser för möten, dialog, samverkan och samarbete.⁸³

3. Metod

Denna studies beroende variabler är EU:s koppling till Moldavien respektive Armenien, och studiens oberoende variabler är EU:s agerande genom normspridning och interaktion med Moldavien respektive Armenien. Denna studie utgår alltså från att EU:s normspridning och interaktion med Moldavien respektive Armenien påverkar EU:s koppling till Moldavien respektive Armenien. Detta undersöks genom ett säkerhetsgemenskapsteoretiskt och därmed konstruktivistiskt perspektiv, som

⁸⁰ Adler, 2008, sid 196

⁸¹ Adler, 2008, sid 197-220

⁸² Adler, 2008, sid 196

⁸³ Bremberg, 2012, sid 215-216

utgår från att stater genom möjligheten EU ger till interaktion kan anta EU:s värden och normer och bygga upp en gemensam identitet med EU.

3.1 Att studera få fall

Processpåring är inte problemfritt. Metoden är beroende av hur bra teorin man utgår från passar med fallet/fallen i fråga, eftersom det är teorin som fastställer förväntningarna om den kausala processen. Det finns även risk för att någon viktig alternativ faktor förbises när förloppet ges en förutbestämd tolkning. Denna risk är som störst när det är få fall som studeras, även om två fall, som i denna studie, naturligtvis är klart bättre än ett ur detta perspektiv.⁸⁴

Kontrafaktisk skillnad och isolering blir också problematiska när man studerar få fall, liksom variation på både beroende och oberoende variabeln.⁸⁵ Att generalisera resultaten kan därför bli svårt med få fall, eftersom det är svårt att med få fall bevisa att variabeln x påverkar y, att isolera för alternativa förklaringar.⁸⁶ Därför är det viktigt att en fallen i en fallstudie som omfattar få fall är strategiskt utvalda i den meningen att de är betydelsefulla och gärna också generaliserbara.⁸⁷

Däremot är intensiva fallstudier, så som denna, bra för att belägga orsakssamband, vilket är det studien syftar till att göra. Intensiva studier är dessutom ofta bra ur validitetssynpunkt, eftersom materialet i studien analyseras ingående, vilket gör det lättare att urskilja nyanser och noga väga innehållet i materialet på ett sätt som inte går att göra i en extensiv studie.⁸⁸

Andra fördelar med den intensiva studien är att den kan hantera komplexitet på ett sätt som den extensiva studien inte kan. Den tillåter mer än en förklaring och tolererar tvetydighet. En kritik av den intensiva metoden kan vara att forskarens egna preferenser i en intensiv studie kan få för stor roll i tolkningen av materialet, och att det finns risk för återhållsamhet av kontrafaktiska argument – alltså att forskningen riskerar att brista i objektivitet.⁸⁹ Men trots att en extensiv studie kan förefalla mer objektiv och vetenskaplig, är denna metod också beroende av hur frågor ställs till materialet, och även statistik kan vinklas, manipuleras och framställas på ett sådant sätt att forskningen brister i objektivitet.⁹⁰

⁸⁴ Theorell & Svensson, 2007, sid 259-261

⁸⁵ Theorell & Svensson, 2007, sid 229

⁸⁶ Theorell & Svensson, 2007, sid 64

⁸⁷ Theorell & Svensson, 2007, sid 26

⁸⁸ Theorell & Svensson, 2007, sid 283

⁸⁹ Denscombe, 2009, sid 398-400

⁹⁰ Denscombe, 2009, sid 364-365

3.2 Definitioner

Framgångsrik normspridning: Då studien görs utifrån ett säkerhetsgemenskapsperspektiv får Adler & Barnetts identifierade faser i uppbyggnaden av en säkerhetsgemenskap mäta framgång gällande normspridning. Då fas 1 mest är ett initiativ till närmande, en början, får fas 2 och fas 3 räknas som framgångsrik normspridning, eftersom fas 2 innebär att närmandet och relationen mellan parterna börjar konsolideras och intensifieras, slå rot, medan fas 3 innebär att parterna även börjar dela identitet och blir en ”loosely-coupled” eller ”tightly –coupled” säkerhetsgemenskap.

EU som strategisk aktör: Den här studien utgår från Engelbrekt & Hallenbergs definition av strategi som en plan som policymakare använder för att nå mål. De argumenterar att trots att EU inte uppfyller alla de klassiska kriterierna för en strategisk aktör, så kan man ändå räkna EU som en strategisk aktör på grund av Unionens strategiska inverkan på sin omvärld och omgivning.⁹¹

Praktiker och Praktikergemenskaper:

Den här studien utgår från samma definition av praktiker som Bremberg använder i sin avhandling; med praktiker avses i denna studie därmed tjänstemän på departement, agenturer samt militärofficerare.⁹² Gällande praktikergemenskaper används Adlers definition av praktikergemenskaper som strukturer där praktiker från EU och praktiker från landet dit EU vill sprida sina normer kan mötas, föra dialoger samt utbyta erfarenheter.⁹³

3.3 Val, Avgränsningar och Begränsningar

Studien är avgränsad till två fall för att kunna göra en ingående analys på den begränsade omfattning som tilldelats studien. Fler fall skulle dock naturligtvis stärka studien, och skulle kunna omfatta till exempel de andra länderna tillhörande östliga partnerskapet (EP).

Valet att använda Moldavien och Armenien som fall beror på att båda är länder som tidigare tillhört Sovjetunionen, är en del av ENP, EP och båda har förhandlat med EU om närmre samarbete genom handels och associationsavtal där ett av länderna valt ett närmre samarbete med EU och ett har avböjt. De har alltså ganska lika förutsättningar, med ungefär samma ekonomi, folkmängd, geografiska position och båda har varit/är involverade i etniska konflikter, och det gör dels att det är lättare att jämföra länderna men också att det blir mer intressant att undersöka varför länderna valt olika vägar gällande internationella samarbetspartners. Att studera EU:s säkerhetsgemenskapsspridning och kopplingar till dessa länder kan säga oss något om de faktorer som avgör om ett land väljer att binda sig närmre EU, särskilt i en kontext av konkurrens från Ryssland.

⁹¹ Engelbrekt & Hallenberg, 2008, sid 3

⁹² Bremberg, 2012, sid 74-75

⁹³ Adler, 2008, sid 197-220

Det empiriska materialet i den här studien avgränsas genom frågorna som ställs till materialet i form av kategorier, och kategorierna utgår framförallt från säkerhetsgemenskapsteori. På så vis finns det många aspekter i det empiriska materialet som inte tas med i studien, eftersom det är mindre relevant utifrån det teoretiska perspektivet som studien använder sig av.

Det finns en viss problematik med att använda en konstruktivistisk grundsyn med en kausal modell. Som Finnemore och Sikkink skriver så har konstruktivismen svårt att förklara förändring, och en kausal modell (som alltså undersöker orsak-verkan) fokuserar ju på förändring.⁹⁴ Bremberg, vars avhandling inspirerat denna studie, skriver också att antagandet om att socialiseringsprocesser följer efter snarare än kommer före praktikergemenskaper och att praktiker således är bärare och spridare av sociala strukturer är något som går emot standardkonstruktivismen.⁹⁵ Bremberg skriver vidare att mekanismer för socialiserings och interaktionsprocesser inte nödvändigtvis går att ordna och att de således inte nödvändigtvis influerar varandra i en bestämd ordning.⁹⁶ Därför kan inte studien sägas vara skriven ur ett strikt traditionellt konstruktivistiskt perspektiv.

3.4 Operationalisering

Martha Finnemore & Kathryn Sikkink skriver i artikeln ”International Norm Dynamics and Political Change” (1998) att man när man vill spåra normer och spridning av normer måste man göra det indirekt, precis som man måste spåra andra bakomliggande orsaker till politiskt handlande indirekt. Då normer utgörs av regler och föreskrifter för beteende samt även delade uppfattningar är normer dock spårbara på det viset att de går att undersöka i kommunikation mellan aktörerna, menar de.⁹⁷

Det konstruktivistiska antagandet att normer och normspridning mellan en internationell organisation och en stat går att spåra genom att undersöka kommunikation mellan aktörerna är ett viktigt antagande för denna studie, eftersom kommunikation mellan aktörerna kan analyseras utifrån studiens empiriska material.

Båda fall som avhandlas i denna studie, Armenien respektive Moldavien, kommer att undersökas utifrån samma metodik och med hjälp av samma kategorier.

Kategorierna baseras på de säkerhetsgemenskapsteoretiskt understödda antagandena att praktikergemenskaper bygger säkerhetsgemenskap, att regionalt samarbete, ekonomisk integration och handelsberoenden påverkar och påverkas av normspridningens framgång, och att framgång gällande normspridning därför med fördel kan undersökas och i viss utsträckning mätas genom att:

⁹⁴ Finnemore & Sikkink, 1998, sid 894

⁹⁵ Bremberg, 2012, sid 49

⁹⁶ Bremberg, 2012, sid 42

⁹⁷ Finnemore & Sikkink, 1998, sid 892

- I det empiriska materialet undersöka de strukturer och institutioner som skapats för att etablera möten mellan både höga representanter och praktiker från EU och partnerlandet, samt de utskrivna målen för dessa strukturer och institutioner.
- I det empiriska materialet undersöka partnerlandets regionala engagemang, samt målen gällande ickemedlemslandets regionala engagemang.
- I det empiriska materialet undersöka partnerlandets handelsberoenden samt handelsutveckling med EU
- I det empiriska materialet undersöka partnerlandets utskrivna aspirationer till och dess möjligheter till ökad koppling till EU.

Kategorierna är naturligtvis inte helt fristående utan kan förväntas påverkas av varandra.

Handelsberoenden skapar strukturer för möten, strukturer för möten och handelsberoenden skapar politisk dialog och så vidare.

Här följer en definition av kategorierna och tillhörande indikatorer på framgångsrik normspridning från EU till partnerlandet.

1. Strukturer som etablerar möten mellan EU och ickemedlemslandet

Strukturer som etablerar möten mellan EU och ickemedlemslandet innebär institutionalisering av multilaterala platser, alltså platser där höga representanter från EU och icke-medlemslandet i fråga kan mötas och samarbeta, föra dialog och fatta beslut, bilateralt eller regionalt. Denna institutionalisering av multilaterala platser kan till exempel vara unioner, avtal och partnerskap.⁹⁸

Indikatorer:

- Ju fler strukturer i form av unioner, avtal och partnerskap som etablerar möten, ju starkare indikation på framgångsrik normspridning.

2. Strukturer som etablerar politisk dialog och praktikergemenskaper (samarbeten mellan praktiker från EU och praktiker från landet i fråga).

Institutionalisering av strukturer, som till exempel multilaterala forum, som för samman praktiker från EU och landet i fråga för dialog, konsultation och samarbete (socialisering och utläring) skapar praktikergemenskaper.⁹⁹ Finnemore & Sikkink skriver i ”International Norm Dynamics and

⁹⁸ Bremberg, 2012, sid 74-75

⁹⁹ Bremberg, 2012, sid 70

Political Change (1998) att moderna organisationer använder information och även expertis för att påverka och/eller förändra beteende hos andra aktörer.¹⁰⁰

Indikatorer:

- Ju mer dialog och ju fler strukturer som skapar samarbete mellan praktiker från ickemedlemslandet och EU (praktikergemenskaper) ju starkare indikation på framgångsrik normspridning.¹⁰¹

3. Regionalt samarbete

EU försöker skapa och uppmuntra regionalt samarbete i östliga partnerskapsområdet.

Indikatorer:

- Att partnerlandet i fråga engagerar sig i regionala samarbeten eller planerar att öka sitt regionala engagemang kan ses som en indikator på framgångsrik normspridning från EU till partnerlandet.¹⁰²

4. Ekonomiska handelsberoenden

Vilka ekonomiska handelspartners ickemedlemslandet har och vilken/vilka aktörer som betyder mest för ickemedlemslandets handel kan säga oss något om dess ekonomiska beroenden och hur långt kopplingarna har gått mellan EU och partnerlandet.¹⁰³

Indikatorer:

- Om partnerlandet har EU som största handelspartner och även sitt regionala närområde kan detta ses som en indikator på framgångsrik normspridning.
- Om en ökad handel över tid kan identifieras mellan partnerlandet och EU kan detta ses som en indikator på framgångsrik normspridning, eftersom det är ett tecken på stärkta kopplingar mellan aktörerna.
- Självklart skall även avtal som förbinder parterna till större ekonomisk integration även ses som en indikator på framgångsrik normspridning.¹⁰⁴

¹⁰⁰ Finnemore & Sikkink, 1998, sid 899

¹⁰¹ Bremberg, 2012, sid 70

¹⁰² Bremberg, 2012, sid 214

¹⁰³ Bremberg, 2012, sid 109

5. Landets egna aspirationer till integration, anpassning till EU-normer och stärkta band och möjligheter till detta

”..it also matters which states adopt the norm. Some states are critical to norm’s adoption; others are less so” – Martha Finnemore & Kathryn Sikkink i ”International Norm Dynamics and Political Change (1998).¹⁰⁵

Nygren skriver i ”The European Union and Strategy” (2008) att EU tenderar att sprida sina normer mer framgångsrikt i länder som uttryckligen önskat och riktat in sig på en närmre relation med unionen och som ligger närmre en möjlighet till medlemskap i EU. På samma vis tenderar EU att sprida sina normer mindre framgångsrikt i länder som ligger längre ifrån medlemskap/behöver mycket omfattande reformer för att kunna få medlemskap i framtiden.¹⁰⁶

Indikatorer:

- Om en inriktning mot och en vilja till EU-integration kan identifieras hos partnerlandet kan detta ses som en indikator på framgångsrik normspridning från EU till partnerlandet.
- Om partnerlandet ligger så pass nära EU:s värderingar och normer att de reformer som måste göras för att partnerlandet skall ha möjlighet att knyta närmre band med EU inte känns allt för avlägsna eller allt för svåra att uppnå, kan detta ses som en indikator på framgångsrik normspridning från EU till partnerlandet.

De faser som Adler & Barnett identifierat för att mäta uppkomsten av säkerhetsgemenskaper kommer i den här studien användas för att fastställa hur långt kopplingen mellan EU och länderna Armenien och Moldavien har gått utifrån ett säkerhetsgemenskapsperspektiv samt hur framgångsrik normspridningen varit, där fas 2 och uppåt räknas som framgångsrik normspridning. Indikatorer:

- Fas 1: De materialistiska eller normativa skäl som parterna har för att närma sig varandra gör att länderna börjar försöka sänka transaktionskostnader mellan sig och öka interaktionen. För att effektivt kunna göra det skapas institutioner som guidar relationen och integrationen.¹⁰⁷ Dessa institutioner etablerar möten som i sin tur etablerar institutionaliserad reciprocitet (interdependens) och gemensamma intressen.¹⁰⁸

¹⁰⁴ Bremberg, 2012, sid 108

¹⁰⁵ Finnemore & Sikkink, 1998, sid 901

¹⁰⁶ Nygren, 2008, sid 126-127

¹⁰⁷ Adler & Barnett, 1998, sid 50

¹⁰⁸ Adler & Barnett, 1998, sid 52-53

- I fas 2: Nätverken mellan länderna intensifieras i denna fas. Detta som en följd av ökad samverkan och samarbete mellan parterna. Nya institutioner uppkommer också som följd av den ökade reciprociteten och de gemensamma intressena länderna har. Fasen kännetecknas också av ett större regionalt intresse och större regional interaktion i länderna.¹⁰⁹
- Fas 3: Denna fas kännetecknas av delad identitet. Krig är i denna fas i princip otänkbart. Det är i denna fas man skiljer på ”loosely-coupled” och ”tightly-coupled” säkerhetsgemenskaper.¹¹⁰ I en ”loosely coupled” säkerhetsgemenskap är länderna ganska självständiga men delar ändå identitet och man kan därför förvänta sig att dessa inte krigar med varandra. Ländernas relation kännetecknas av multilaterism, det vill säga, länderna håller kontakt med varandra angående viktiga beslut som rör bådars intressen samt konfliktresolutioner. Hoten inifrån säkerhetsgemenskapen anses heller inte vara militära, eftersom militära konflikter inom gemenskap anses vara nästintill otänkbara.¹¹¹ I en ”tightly coupled” säkerhetsgemenskap är länderna integrerade med varandra så till den grad att de har ett kollektivt system och gemensamma institutioner på både överstatlig och nationell nivå.¹¹² De militära resurserna ”poolas” och samarbete kring säkerhet och krishantering förekommer. Länderna inom gemenskapen har uppnått en ”vi”-känsla och praktiker inom gemenskapen blir alltmer gemensamma – en internationalisering av auktoritet sker.¹¹³

3.5 Material

Gällande material för inledningen och problemområdesavsnittet i denna studie används huvudsakligen källor i form av nyhetssidor, men även Fawcetts ”Security studies: an introduction” (2013) används, liksom Adler & Barnetts ”Security Communities” (1998) och Brembergs ”Exploring the dynamics of security community-building in the post-Cold War era: Spain, Morocco and the European Union” (2012).

Som bakgrundsmaterial används mest information från nätet. Informationen om EU kommer huvudsakligen från EU:s hemsida, men även från sidor som europaportalen. Bakgrundsinformation om länder kommer från dels ländernas egna hemsidor, dels från nyhetssidor.

Som material för tidigare forskning om EU som strategisk aktör används framförallt Engelbrekt & Hallenbergs ”The European Union and strategy: an emerging actor” (2008) och Brembergs avhandling

¹⁰⁹ Adler & Barnett, 1998, sid 53-54

¹¹⁰ Adler & Barnett, 1998, sid 55

¹¹¹ Adler & Barnett, 1998, sid 55

¹¹² Adler & Barnett, 1998, sid 30

¹¹³ Adler & Barnett, 1998, sid 56-57

”Exploring the dynamics of security community-building in the post-Cold War era: Spain, Morocco and the European Union” (2012) Denna studie har inspirerats av Brembergs avhandling, eller bygger på sätt och vis vidare på Brembergs avhandling på så vis att denna studie likt Brembergs studerar EU som säkerhetsgemenskapsspridare med Adler & Barnetts bok som teoretisk grund. Denna studies operationaliseringskategorier är också delvis inspirerade av Brembergs avhandling, på så vis att den likt Brembergs avhandling har lagt vikt vid antagandet att praktikergemenskaper, regionalt engagemang och etablerandet av strukturer som ger möten mellan höga representanter från EU och partnerlandet är viktiga aspekter att studera när man studerar spridning av/uppbyggnaden av säkerhetsgemenskaper. Dock mäter Brembergs avhandling praktikergemenskaper mer ingående än vad som är möjligt i denna studie genom bland annat mätningar av frekvens, regelbundenhet och substans som gör det möjligt att avgöra hur inbäddade praktikerna är i gemenskaperna, samt mäter förändringar i säkerhetspolicy och försvarsplanering i partnerländerna vilket denna studie inte kommer göra.¹¹⁴

Både denna studie och Brembergs avhandling studerar två länder som omfattas av ENP men ännu inte är medlemmar i EU. Brembergs fall är dock Spanien och Marocko medan denna studie handlar om Moldavien och Armenien. Denna studie kan självfallet inte vara lika omfattande, ingående eller avhandla lika många områden som Brembergs avhandling och det empiriska materialet i denna studie omfattar inte heller intervjuer, som i Brembergs avhandling.

För att ytterligare bygga på avsnittet om tidigare forskning om EU som strategisk aktör används en artikel av Bremberg & Britz ”Uncovering the Diverging Institutional Logics of EU Civil Protection” (2009).

Som teorimaterial är Adler & Barnetts ”Security Communities” (1998) det naturliga valet och basen för studiens teoretiska perspektiv, med stöd av Finnemores konstruktivistiska syn på normer och normspridning genom boken ”National Interests in International Society” (1996). Basen byggs på med hjälp av utvecklingar i ett par artiklar; Manners ”Normative Power Europe: A Contradiction in Terms” (2002) för diskussionen kring EU som normativ makt, Finnemore & Sikkinks ”International Norm Dynamics and Political Change” (1998) för utveckling av den konstruktivistiska synen på normdynamik samt Adlers ”The spread of security communities: Communities of Practice, Self-Restraint, and NATO’s Post Cold War Transformation” (2008) för diskussionen kring praktiker och praktikergemenskaper som spridare av säkerhetsgemenskaper. Som teoretisk kontrast tas även en artikel skriven av Hyde-Price: ”Normative power Europe: a realist critique” (2006) med för att föra fram ett realistiskt perspektiv på EU och en realistisk kritik mot synen på EU som normativ makt.

¹¹⁴ Bremberg, 2012, sid 74-75

Som metodmaterial används böcker som Martyn Denscombes ”Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna” (2009) och Theorell & Svenssons ”Att fråga och att svara: Samhällsvetenskaplig metod” (2007).

Som empiriskt material används följande policydokument från EU som beskriver relationen och målen för samarbetet mellan EU och Moldavien respektive EU och Armenien. Vissa av dessa dokument, som Action Plan och Partnership and Cooperation Agreement har inga sidnummer, varför sidhänvisningar när dessa dokument används i studien inte kommer förekomma.

Country Strategy Paper, Moldova

EU-Moldova Action Plan

Moldova Association Agreement, Joint Progress Report 1

Moldova Association Agreement, Joint Progress Report 2

Partnership and Cooperation Agreement Moldova

Country Strategy Paper, Armenia

EU-Armenia Action Plan

Partnership and Cooperation Agreement, Armenia

Även information från World Trade Organization (WTO) och Worldbank angående Moldaviens och Armeniens handel används som empiriskt material.

3.6 Källkritik

Ur ett äkthetsperspektiv är källorna som används i den här studien generellt goda. Studien baseras på vetenskaplig litteratur och empiriskt material i form av dokument publicerade på EU:s hemsida samt information från World Trade Organization (WTO) och Worldbank, stora välkända organisationer. Man kan därför bedöma att källorna har tydlig avsändare och det går lätt att avgöra vem som står bakom källan. De internetsajter som använts i denna studie har i största möjliga mån valts ut från stora välkända och seriösa sajter med syfte att informera. Ett fåtal sajter är journalistiska vilket gör att informationen riskerar att vara något vinklad, men dessa sajter har endast använts som källor för att skapa initialt intresse för studien, de har alltså inte varit särskilt centrala källor.¹¹⁵

Ur ett tidsperspektiv är samtliga källor som används i denna studie goda, och sträcker sig alltifrån 1996 och fram till 2013 vilket är relevant för studien. Det empiriska materialet kommer från

¹¹⁵ Infokoll. ”Äkthet” <http://infokoll.se/index.php/kaellkritik/steg-3> (refererad till 22 december 2013)

välorganiserade organisationer, EU, WTO och Worldbank som ser till att dokumenten är väl synkade med händelserna/bestämmelserna de omfattar.¹¹⁶

Ur ett beroendeperspektiv är de flesta källor som används i den här studien goda. Den vetenskapliga litteraturen bygger naturligtvis på många källor och kontrollerad fakta/statistik. Man kan också utgå från att det empiriska materialet som är hämtat från EU, WTO och Worldbank:s hemsidor är information som inte gått i flera led och har gott faktastöd, eftersom dessa hemsidor är väletablerade och stora.¹¹⁷

Ur ett tendensperspektiv är källorna i denna studie relativt goda. Gällande den vetenskapliga litteraturen så strävar naturligtvis författarna, även om ingen kan vara helt fri från egna preferenser, efter en vetenskaplig objektivitet i framställandet av informationen. När det gäller det empiriska materialet så är informationen från WTO och Worldbank troligtvis mer objektiva eftersom informationen bygger på kontrollerade siffror, medan EU i dokumenten som används i den här studien kan ha vinklat eller framställt informationen på ett för sig gynnsamt sätt. Dock antagligen subtilt och kanske inte ens medvetet.¹¹⁸

Det empiriska materialet kommer framförallt från EU. Även om det handlar om dokument där EU och partnerlandet är överrens om innehållet, är det empiriska materialet skrivet av EU och texten får därför tillskrivas vara från EU:s synvinkel. Även om denna studie strävar efter en, så gott det går, objektiv bedömning av fallen, så gör det empiriska materialets härkomst att denna studie kan sägas vara skriven utifrån ett EU-perspektiv.

4. Empiri

4.1 Moldavien

4.1.1 Strukturer som etablerar möten

EU:s och Moldaviens Partnership Cooperation Agreement (PCA) etablerar möten och interaktion mellan parterna med det övergripande målet att fördjupa parternas samarbete inom många sektorer och stötta Moldaviens övergång till en stabil demokrati och marknadsekonomi.¹¹⁹

EU-Moldova Action Plan (hädanefter refererad till som handlingsplanen) togs fram av EU-Moldova Cooperation Council 2005.¹²⁰ Handlingsplanen är ett dokument vars syfte är att hjälpa och guida

¹¹⁶ Infokoll. "Närhet i tid" <http://infokoll.se/index.php/kaellkritik/steg-4> (refererad till 22 december 2013)

¹¹⁷ Infokoll. "Beroende" <http://infokoll.se/index.php/kaellkritik/steg-5> (refererad till 22 december 2013)

¹¹⁸ Infokoll. "Tendens" <http://infokoll.se/index.php/kaellkritik/steg-6> (refererad till 22 december 2013)

¹¹⁹ Country Strategy Paper, Moldova, sid 3

Moldavien i dess strävan att anpassa sig till EU-normer, vilket i sin tur skall öka sannolikheten att EU framgångsrikt skall kunna implementera bland annat ekonomiska och sociala åtgärder som främjar Moldaviens integration i EU.¹²¹ Handlingsplanen skapar strukturer som etablerar möten mellan EU och Moldavien, eftersom parterna måste ha ett nära samarbete för att implementera målen som ställs upp i handlingsplanen och ENP genom Country Strategy Paper. För att stärka Moldaviens förmåga till bland annat koordination och hantering av frågor som säkerhet och kris är ett av målen med handlingsplanen att Moldavien och EU skall interagera och mötas för att utveckla multilaterala institutioner och göra dessa mer effektiva.¹²²

Ett av målen med handlingsplanen är också att utveckla samarbete mellan EU och Moldavien gällande implementeringen av internationella instrument och strukturer för att förhindra spridningen av massförstörelsevapen samt gällande gränskontroller.¹²³

I slutet av 2009 hölls ett samarbetsråd mellan EU och Moldavien där ett Association Agreement (AA) framfördes som en utvecklingsmöjlighet av redan existerande samarbetsavtal. AA innebär att Moldavien får en ökad tillgång till EU:s interna marknad och en fördjupad integration i EU, baserat på gemensamma värden. Men AA innebär också att de institutioner i Moldavien som skall hantera och implementera obligationer som kommer från EU fortfarande måste genomgå omfattande reformer och utvecklas ytterligare. AA kommer att guida Moldavien att förbättra och fördjupa det mellan EU och Moldavien gemensamma institutionella ramverket.¹²⁴

Som följd av AA har också ett Comprehensive Institution Building Programme utvecklats, för att hjälpa Moldavien att reformera sina institutioner till EU-standarder.¹²⁵

4.1.2 Strukturer som etablerar politisk dialog och praktikergemenskaper

Enligt artikel 6 i PCA skall den politiska dialogen mellan Moldavien och EU öka parternas enighet och samsyn gällande olika frågor och värden och därmed är den politiska dialogen inte bara en nyckelkomponent i att intensifiera relationen mellan parterna utan också den bas som samarbetet för främjandet av till exempel demokratiska reformer, säkerhet och stabilitet utgår ifrån.¹²⁶

¹²⁰ Country Strategy Paper, Moldova, sid 3

¹²¹ EU-Moldova Action Plan

¹²² EU-Moldova Action Plan

¹²³ EU-Moldova Action Plan

¹²⁴ Moldova Association Agreement, Joint Progress Report 2, sid 1

¹²⁵ Moldova Association Agreement, Joint Progress Report 2, sid 1

¹²⁶ Partnership and Cooperation Agreement, Moldova

Enligt artikel 8 i PCA skall dessutom den politiska dialogen innehålla informationsutbyte gällande frågor som parterna har gemensamt intresse av.¹²⁷

”Twinning” kallas ett relativt nytt koncept från EU som syftar till att ge möjligheter för praktiker från EU och praktiker från länder inkluderade i European Neighbourhood Policy (ENP) likt Moldavien att mötas och bland annat utbyta erfarenheter.¹²⁸ Genom instrument som Twinning och även TAIEX (technical assistance and information exchange instrument) kan EU och Moldaviens praktiker mötas för att implementera aktiviteter som guidas av de fungerande praktiker som utvecklats i EU samt de mål som satts upp av EU och Moldavien tillsammans.¹²⁹ Genom TAIEX bereds också möjlighet för expertmissioner från EU till Moldavien med syftet att uppnå intensiva interaktioner med utbyten av kunskap och erfarenhet mellan parterna.¹³⁰

En av prioriteringarna som sätts upp i handlingsplanen är att utveckla mekanismerna för politisk dialog mellan EU och Moldavien. Att fortsätta samt utveckla den politiska dialogen och samarbetet mellan parterna gällande säkerhetspolitik, utrikespolitik, förebyggande arbete mot konflikter samt krishantering – även gällande regionala och internationella frågor – framställs som mål för samarbetet.¹³¹ För att lösa Transnistrienkonflikten är ett av målen för handlingsplanen att Moldavien samarbetar effektivt med EU för att lösa konflikten och även öka den politiska dialogen mellan Moldavien och EU, bland annat genom konsultation.¹³²

Den politiska dialogen måste naturligtvis fördjupas för att både förhandla om och implementera AA i Moldavien. Förhandlingarna angående avtalet har inneburit omfattande möten mellan både högt uppsatta representanter och praktiker från de båda länderna.¹³³

4.1.3 Regionalt samarbete

Artikel 3 i PCA mellan Moldavien och EU slår fast att parterna är överrens om att regionalt samarbete mellan länderna som tidigare tillhört Sovjetunionen är mycket viktigt för stabiliteten i området.¹³⁴

¹²⁷ Partnership and Cooperation Agreement Moldova

¹²⁸ European Commission. ”Twinning” Ec.europa.eu/enlargement/tenders/twinning/ (refererad till 20 december 2013)

¹²⁹ *ibid*

¹³⁰ European Commission. ”What is TAIEX?” Ec.europa.eu/enlargement/taieux/what-is-taix/index_en.htm (refererad till 20 december 2013)

¹³¹ EU-Moldova Action Plan

¹³² EU-Moldova Action Plan

¹³³ Moldova Association Agreement, Joint Progress Report 2, sid 1

¹³⁴ EU-Moldova Partnership and Cooperation Agreement

Att Moldavien fortsätter utbytet av erfarenheter med länder i sitt närområde, engagerar och involverar sig i regionala projekt och samarbetsprocesser inom ramen för Stabilitetspakten för Östeuropa (SP) stöttas av EU.¹³⁵

Moldavien är medlem i ett antal initiativ för regionalt samarbete i regionen sydöstra Europa. Vidare är ett av målen i handlingsplanen att överlag öka Moldaviens förmåga att samarbeta på den regionala nivån genom bland annat stötta utvecklingen av kapaciteter som kan försäkra implementeringen av transnationella handlingsplaner gällande samarbete.¹³⁶ Gällande Transnistrienkonflikten läggs betydelse på Moldaviens deltagande i de OSSE-ledda förhandlings och fredsprocesserna.¹³⁷

Förhandlingarna om AA mellan Moldavien och EU handlar bland annat om utvecklingen av Moldaviens förmåga och aktivitet gällande deltagande i samarbeten över gränser, samt fördjupat samarbete med EU gällande utveckling och samarbete på regional nivå.¹³⁸

4.1.4 Ekonomi och handelsberoenden

Artikel 4 i PCA slår fast att det finns möjlighet för Moldavien (under förutsättningen att landet fortskrider med sin ekonomiska EU-anpassning och sina ekonomiska reformer) att bli inkluderad i fria handelsområden med EU.¹³⁹ En av Moldaviens största utmaningar är att säkra energiförsörjningen till landet. Moldavien har varit och är fortfarande mycket beroende av Ryssland och sitt grannskap för export och import av energi.¹⁴⁰ Detta fick Moldavien erfara 2006 då Ryssland höjde priset på gas och förbjöd import av vin från Moldavien, något som gav mycket negativa konsekvenser för landets ekonomi.¹⁴¹

Transnistrienkonflikten har också varit en bidragande till Moldaviens utsatta ekonomiska läge. Inte minst på grund av att mycket av Moldaviens industriella resurser finns i konfliktområdet. EU:s stöd till Moldavien fokuseras därför mycket på att stötta processen runt konfliktlösningen. Trots detta växer landets ekonomi snabbt och närmar sig statusen medelinkomstland. Export förväntas öka som inkomstkälla för Moldavien, särskilt som landet börjar få ökad tillgång till EU:s marknad. EU samverkar med Moldavien på Moldaviens initiativ för att försöka hitta sätt att säkra Moldaviens energiförsörjning, bekämpa fattigdomen i landet och göra landet mer attraktivt för investeringar. Genom assistans från EU skall Moldaviens energisektor och dess teknik anpassas till EU-normer och

¹³⁵ EU-Moldova Action Plan

¹³⁶ EU-Moldova Action Plan

¹³⁷ EU-Moldova Action Plan

¹³⁸ Moldova Association Agreement, Joint Progress Report 2, sid 1

¹³⁹ Partnership and Cooperation Agreement Moldova

¹⁴⁰ Country Strategy Paper, Moldova, sid 33

¹⁴¹ The World Bank "Moldova Overview" <http://www.worldbank.org/en/country/moldova/overview> (refererad till 19 december 2013)

standarder för att EU lättare skall kunna integrera Moldavien i dess ekonomi – inkluderat energisektorn.¹⁴²

Förhandlingarna angående AA innebär att EU och Moldavien sedan 2010 också förhandlat om en ”Deep and Comprehensive Free Trade Area”. En sådan innebär i praktiken att EU:s interna marknad långtgående öppnas för Moldavien.¹⁴³

4.1.5 Aspirationer och möjligheter till ökad koppling till Europeiska Unionen

Moldavien aspirerar själv till att närma sig EU med PCA som bas. År 2003 slog Moldaviens president fast att landet syftade till ett närmande mot EU genom bland annat implementeringen av ett antal konceptdokument med syfte att främja landets integration i EU och funktioner i ministerierna som koordinerar integrationsprocesserna.¹⁴⁴

Ett av målen för handlingsplanen mellan parterna är att utveckla möjligheter för Moldavien att kunna inkluderas i GUSP-deklarationer på en fall till fall-basis.¹⁴⁵

Förhandlingarna och processen kring AA har från första början och genomgående präglats av en vilja hos båda parter att avancera förhandlingarna och kompromissa om så behövs.¹⁴⁶

4.1.6 Figur

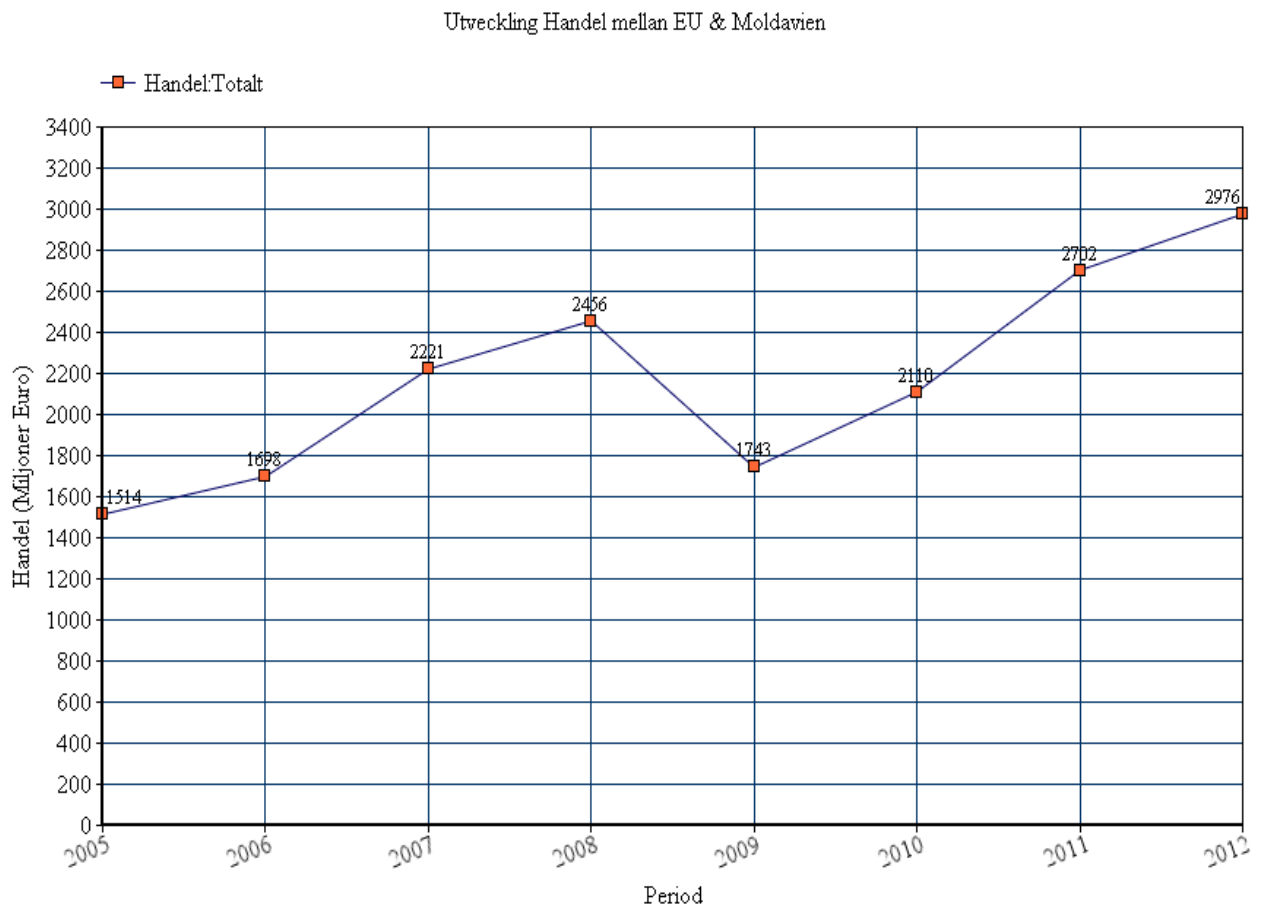
¹⁴² Country Strategy Paper, Moldova, sid 33

¹⁴³ Moldova Association Agreement, Joint Progress Report 2, sid 1

¹⁴⁴ Country Strategy Paper, Moldova, sid 4

¹⁴⁵ EU-Moldova Action Plan

¹⁴⁶ Moldova Association Agreement, Joint Progress Report 2, sid 1

Figur1

Källa: Europeiska Kommissionen ¹⁴⁷

Figuren mäter utvecklingen av handeln mellan EU och Moldavien i siffror mellan år 2005-2012.

Figur 1 kan säga oss något om utvecklingen av handeln mellan EU och Moldavien. Man kan se spår av den ekonomiska krisen 2009, men därefter går handeln stadigt uppåt, särskilt mellan 2010 och 2011. 2012 har den högsta uppmätta siffran. I denna figur kan man se att handeln mellan EU och Moldavien successivt ökat sedan 2005.

¹⁴⁷ European Commission. (2012) "European Union , Trade in Goods with Moldova" trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/September/tredoc_113419.pdf

4.2 Armenien

4.2.1 Strukturer som etablerar möten

EU:s och Armeniens Partnership Cooperation Agreement (PCA) etablerar möten och interaktion mellan parterna med det övergripande målet att fördjupa parternas samarbete inom många sektorer och stötta Moldaviens övergång till en stabil demokrati och marknadsekonomi.¹⁴⁸

EU-Armenia Action Plan (hädanefter refererad till som handlingsplanen) togs fram av EU-Armenia Cooperation Council 2006.¹⁴⁹ Handlingsplanen är ett dokument vars syfte är att hjälpa och guida Armenien i dess strävan att anpassa sig till EU-normer, vilket i sin tur skall öka sannolikheten att EU framgångsrikt skall kunna implementera bland annat ekonomiska och sociala åtgärder som främjar Armeniens integration i EU.¹⁵⁰ Handlingsplanen skapar strukturer som etablerar möten mellan EU och Armenien, eftersom parterna måste ha ett nära samarbete för att implementera målen som ställs upp i handlingsplanen och ENP genom Country Strategy Paper. För att stärka Armeniens förmåga till bland annat koordination och hantering av frågor som säkerhet och kris är ett av målen med handlingsplanen att Armenien och EU skall interagera och mötas för att utveckla multilaterala institutioner och göra dessa mer effektiva.¹⁵¹

EU har tillsatt en ”EU special representative for South Caucasus” vars uppgift är att stötta Armenien med implementeringen av Handlingsplanen.¹⁵² Genom EU’s special representative for South Caucasus stöttar EU även resolutionen av Nagorno Karabag-konflikten.¹⁵³

Etablerandet av ett ”EU-infocenter” i Armenien, som skall hjälpa Armenien att utveckla en ”Government Communication strategy on EU integration” är också ett av målen uppsatta i Handlingsplanen.¹⁵⁴

Sedan 2001 har EU också assisterat Armenien genom Tacis (och senare ENPI). Nya samarbetsinstrument från EU som Twinning och TAIEX ger också möjlighet till interaktion mellan parterna.¹⁵⁵

¹⁴⁸ Country Strategy Paper, Moldova, sid 3

¹⁴⁹ Country Strategy Paper, Moldova, sid 3

¹⁵⁰ EU-Moldova Action Plan

¹⁵¹ EU-Moldova Action Plan

¹⁵² EU-Armenia Action Plan

¹⁵³ Country Strategy Paper, Armenia, sid 6

¹⁵⁴ EU-Armenia Action Plan

¹⁵⁵ Country Strategy Paper, Armenia, sid 20

4.2.2 Strukturer som etablerar politisk dialog och praktikergemenskaper

Enligt artikel 5 i PCA är den politiska dialogen mellan Armenien och EU inte bara centralt för att stärka banden mellan parterna, utan också för att konsolidera basen av gemensamma värden som främjar stabilitet och säkerhet i hela Europa.¹⁵⁶

Att etablera och utveckla den politiska dialogen mellan EU och Armenien beskrivs i Handlingsplanen som centralt för samarbetet, inte minst för att kunna intensifiera relationen mellan parterna. För att göra det slår Handlingsplanen fast att mekanismer för den politiska dialogen behöver uppgraderas, även om Armeniens involvering i EU-instrument som TAIEX och Twinning kan hjälpa Armenien att möta EU-normer och standarder.¹⁵⁷

Den politiska dialogen mellan parterna skall enligt Country Strategy Paper först och främst fokuseras på främjandet av värden som demokrati och mänskliga rättigheter i Armenien och de reformer som krävs för främjandet av dessa värden. Det anses även viktigt att föra en dialog om krishantering, massförstörelsevapen och konfliktresolution, med tanke på Nagorna Karabagh-konflikten.¹⁵⁸

Enligt artikel 7 i ”Partnership and Cooperation Agreement” skall Armenien och EU:s samarbete främjas genom att till parterna fullt utnyttjar alla möjligheter som ges till fördjupning av politisk dialog, genom till exempel möten mellan experter från EU och Armenien, regelbundna möten mellan representanter från parterna på högre nivå samt effektivt utnyttjande av diplomatiska kanaler.¹⁵⁹

Ett annat mål i Handlingsplanen är att öka den politiska dialogen och informationsutbytet, i synnerhet gällande GUSP-frågor.¹⁶⁰

4.2.3 Regionalt samarbete

EU har fått allt större involvering i processen mot en lösning på Nagorna Karabagh-konflikten, en konflikt som hindrar utvecklingen av inte bara Armenien utan även regionen.¹⁶¹

I Handlingsplanen erbjuder EU Armenien att samarbeta och dela ansvar även regionalt. Ett av handlingsplanens prioriteringsområden är att Armenien skall öka sitt deltagande i regionala

¹⁵⁶ Partnership and Cooperation Agreement, Armenia

¹⁵⁷ EU-Armenia Action Plan

¹⁵⁸ Country Strategy Paper, Armenia, sid 17

¹⁵⁹ Partnership and Cooperation Agreement, Armenia

¹⁶⁰ EU-Armenia Action Plan

¹⁶¹ Country Strategy Paper, Armenia, sid 33-34

samarbetsinitiativ inom ett antal olika områden, inte minst inom finans, energi och transportsektorerna med både statliga och ickestatliga aktörer inkluderade.¹⁶²

4.2.4 Ekonomi och handelsberoenden

Armenien räknas som ett lägre medelinkomstland. Likt Moldavien är Armenien beroende av Ryssland gällande framförallt tillförsel av energi. Att stötta Armenien gällande utveckling av energisektorn är därför ett viktigt mål för EU. EU har också ett intresse av Armenien som fält för transporter.¹⁶³

4.2.5 Aspirationer och möjligheter till ökad koppling till Europeiska Unionen

Handlingsplanen slår fast att EU och Armenien har politisk och ekonomisk reciprocitet, men enligt handlingsplanen beror relationen mellan EU och Armenien mycket på Armeniens ambitionsnivå gällande att acceptera och ta till sig EU:s normer. EU erbjuder Armenien att stärka banden mellan dem, och öppnar för möjligheter (under förutsättning att Armenien utför EU-orienterade reformer) för Armenien att få en ökad integration i EU och även få ta del av EU:s interna marknad samt ett utökat avtal.¹⁶⁴

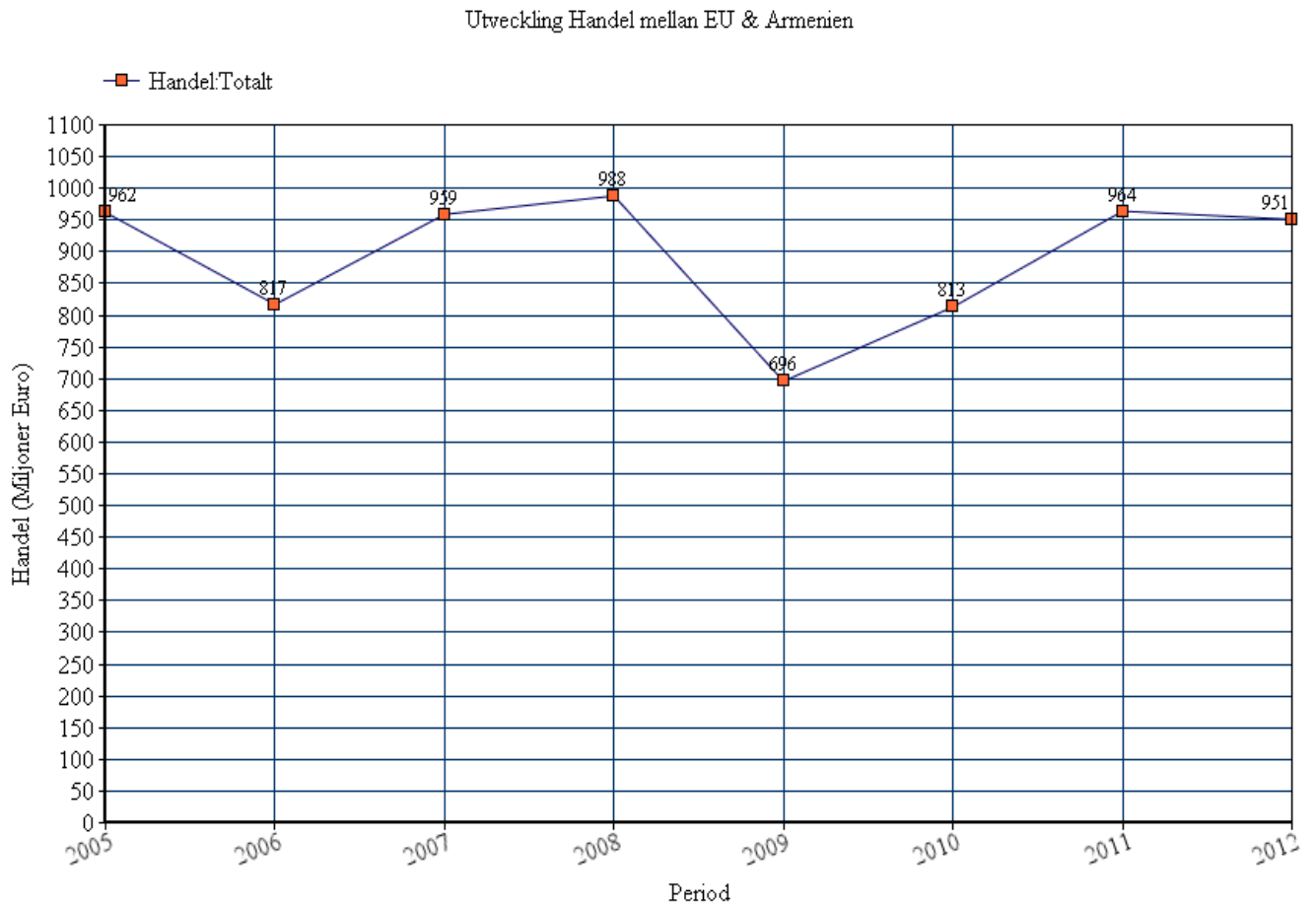
¹⁶² EU-Armenia Action Plan

¹⁶³ Country Strategy Paper, Armenia, sid 33-34

¹⁶⁴ EU-Armenia Action Plan

4.2.6 Figur

Figur:2

Källa: Europeiska Kommissionen¹⁶⁵

Figuren mäter utvecklingen av handeln mellan EU och Armenien i siffror mellan år 2005-2012.

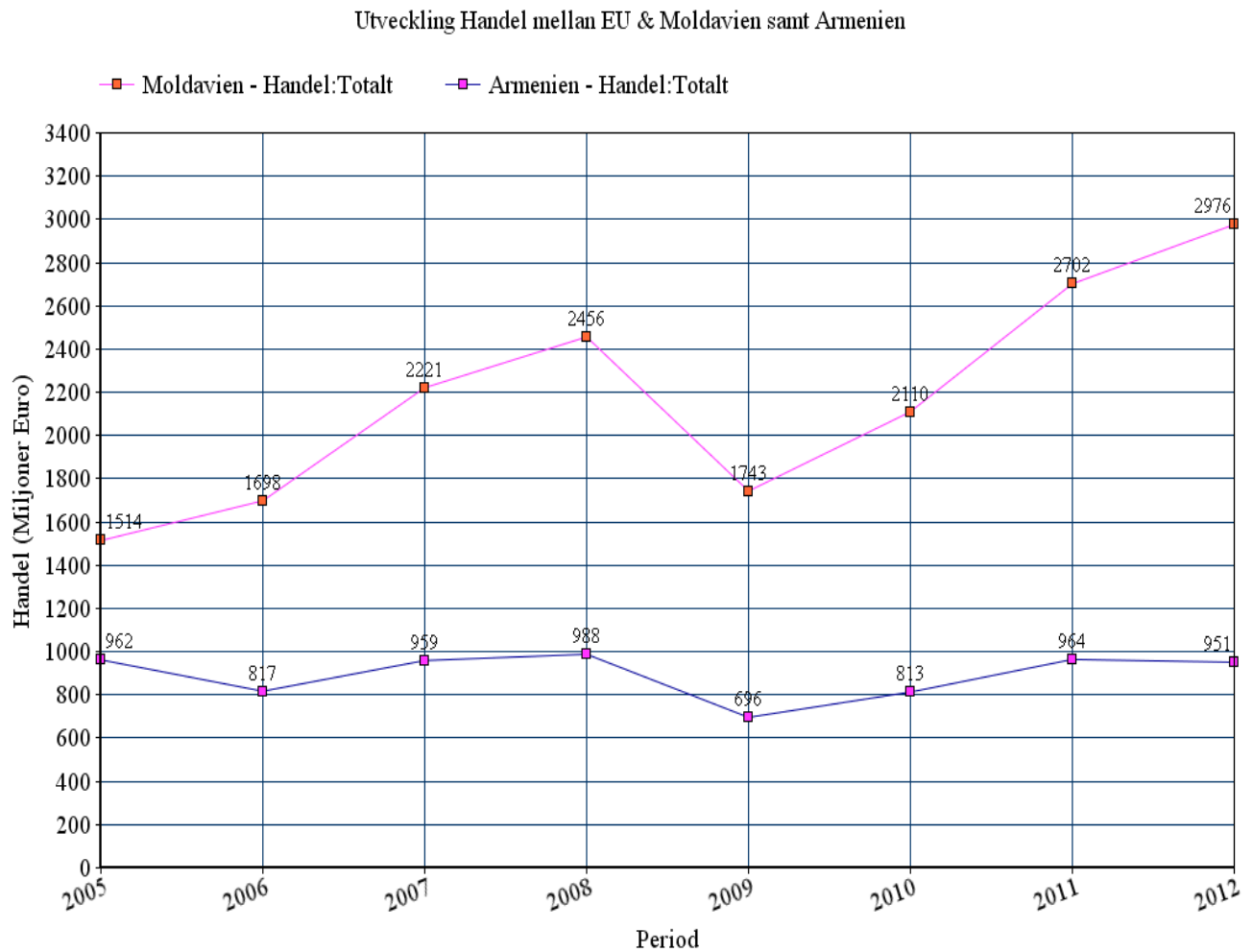
Figur 2 kan säga oss något om Armeniens handelsutveckling med EU. I figuren kan man se att Armeniens handel med EU snarare har gått ner än ökat sedan 2005.

¹⁶⁵ European Commission. (2012) "European Union , Trade in Goods with Armenia" trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/September/tradoc_113345.pdf

5. Analys

5.1 Figurer: Jämförelse

Figur 3

Källa: Europeiska Kommissionen¹⁶⁶

Figur 3 mäter EU:s totala handel (mätt i miljoner Euro) med Moldavien respektive Armenien under tidsperioden 2005-2012. Informationen är hämtad på EU:s hemsida och består av dokument från

¹⁶⁶ European Commission. (2012) "European Union , Trade in Goods with Armenia" trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/September/tradoc_113345.pdf & European Commission. (2012) "European Union , Trade in Goods with Moldova" trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/September/tredoc_113419.pdf

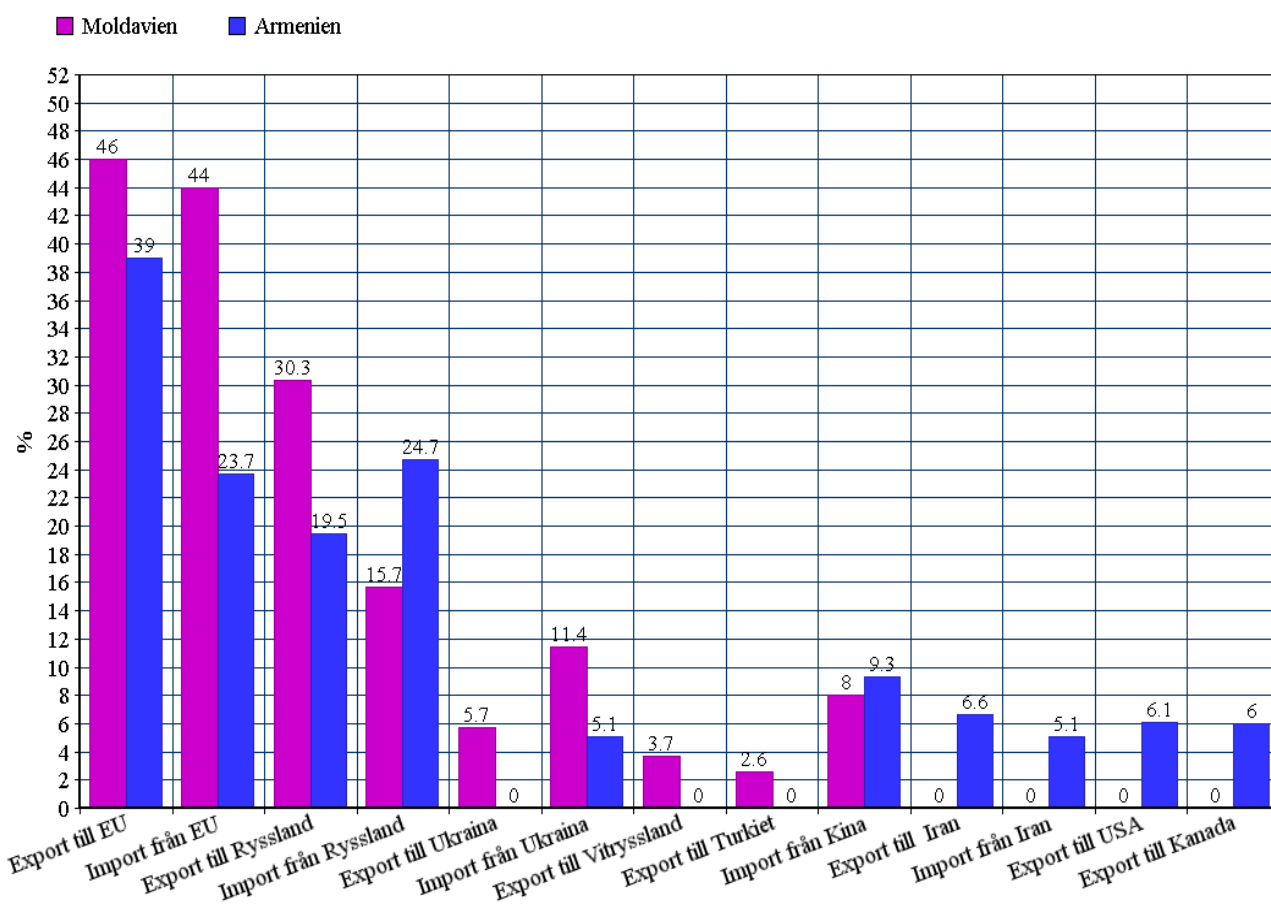
Europeiska Kommissionen. Figuren kan säga oss något om skillnaderna mellan Moldavien och Armenien gällande handelsutvecklingen med EU.

I Figur 3 ser man tydligt skillnaden mellan Moldaviens och Armeniens grad av handel med EU. Trots att Armenien egentligen är ett rikare land än Moldavien (Armenien klassas av WTO som ett lägre medelinkomstland och Moldavien som ett låginkomstland) så är siffrorna gällande handel med EU under tidsperioden 2005 till 2012 betydligt högre för Moldavien än Armenien. Medan Moldavien stadigt ökar sin handel, ligger Armenien genomgående på ungefär samma, i jämförelse med Moldavien, låga nivå.

Figuren kan säga oss något om hur vida EU framgångsrikt har ökat kopplingarna till respektive land. EU:s ekonomiska koppling till Moldavien är klart starkare än EU:s ekonomiska koppling till Armenien. Eftersom Moldaviens handel med EU stadigt ökat sedan 2005, helt enligt målen för EU-Moldova Action Plan som utkom 2005, skulle man kunna argumentera för att EU lyckats skapa en allt starkare ekonomisk koppling till Moldavien. Trots att ett av målen för EU-Armenia Action Plan som utkom 2006 var att stärka den ekonomiska kopplingen mellan Armenien och EU, har perioden mellan 2006 och 2012 utifrån grafen inte inneburit ökad handel mellan parterna.

Figur 4

Export & Import - handelspartners 2012

Källa: Worldbank ¹⁶⁷

Figur 4 mäter Moldaviens respektive Armeniens största handelspartners år 2012 i procent. Figuren kan säga oss något om handelsberoenden, ekonomisk integration och hurvida länderna har ekonomiskt utbyte med sitt närområde.

I grafen kan man se att Moldaviens absolut största handelspartner gällande både export och import år 2012 är EU. Generellt tenderar Moldavien att både exportera och importera till sitt närområde/grannskap (med undantag för import från Kina), medan Armenien tenderar att sprida sin export och import till länder som USA och Kanada.

Armenien får mer av sin Import från Ryssland än från EU, även om Exporten till EU är större än till Ryssland. Man kan dra slutsatsen att handels-interdependensen mellan Ryssland och Armenien år 2012 är större än handels-interdependensen mellan Armenien och EU.

¹⁶⁷ The World Bank "Armenia" <http://www.worldbank.org/en/country/armenia/overview> (refererad till 19 december 2013) & The World Bank "Moldova Overview" <http://www.worldbank.org/en/country/moldova/overview> (refererad till 19 december 2013)

5.2 Analys Moldavien

Fas 1 kännetecknas av att parterna närmar sig varandra. Institutioner som guidar relationen skapas, vilka etablerar möten. Gemensamma intressen och reciprocitet utvecklas i denna fas. Har fas 1 uppnåtts i relationen mellan Moldavien och EU?

EU har, med hjälp av instrumenten ENP och PCA, skapat en god bas för och framförallt möjlighet till närmande av EU för Moldaviens del. De utgör en ingångsväg, en inbjudan, till möjligheten av ett närmre samarbete med EU. Arbetet med att implementera målen som beskrivs i *Handlingsplanen* och *Country Strategy Paper*, innebär att parterna måste närma sig varandra. Moldavien är medlem i *Tacis-programmet* (som ersattes av European Neighbourhood and Partnership Instrument år 2007), vilket syftar till att guida samarbetet genom dialog och etablerar möten mellan praktiker från EU och praktiker från Moldavien genom instrument som *Twinning* och *TAIEX*. Moldavien har även installerat funktioner i sina ministerier vars syfte är att koordinera EU-integrationsprocessen.

Moldaviens mål att öka sitt regionala engagemang, handelsuppgången mellan Moldavien och EU, EU:s engagemang i lösningen av Transnistrien-konflikten samt EU:s engagemang gällande att lösa Moldaviens energitillförselproblem tyder på att gemensamma intressen och reciprocitet utvecklats mellan parterna.

Detta tyder på att Moldavien och EU uppnått fas 1 i Adler & Barnetts beskrivning av skapandet av en säkerhetsgemenskap.

Fas 2 kännetecknas av att nätverken och kopplingarna mellan parterna intensifieras, med ytterligare ökning av reciprocitet och gemensamma intressen samt fördjupad tillit som följd. Fasen kännetecknas också av ett större regionalt intresse, samverkan och fokus. Har fas 2 uppnåtts i relationen mellan Moldavien och EU?

Att Moldavien antar ett *Association Agreement* (hädanefter refererad till som AA) med EU är ett starkt tecken på att nätverken och kopplingarna mellan parterna har intensifierats. Dels innebär AA att parterna kommer behöva samverka mer, genom möten mellan både höga representanter och praktiker, för att kunna implementera de processer och reformer som sätts upp som mål i AA.

Handelsutvecklingen för Moldavien och EU mellan tiden för Handlingsplanen och AA har samtidigt gått i princip stadigt uppåt, vilket också indikerar på en ytterligare ökning av reciprocitet och gemensamma intressen. Att förhandlingarna kring AA också omgärdats av en uttalad vilja hos både Moldavien och EU att kompromissa och komma vidare i förhandlingarna, det vill säga en uttalad vilja att knyta närmre band tyder också på gemensamma intressen som följd av reciprocitet. Moldaviens

ingång i AA innebär också att EU blir mer beroende av Moldavien eftersom landets släpps in i EU:s interna handelsområde, vilket innebär fördjupad tillit mellan parterna.

Moldavien hade redan under tiden för *Handlingsplanen* relativt stort intresse för sitt regionala närområde, men AA innebär att Moldavien får ett ännu större regionalt engagemang och aktivitet, inte minst ekonomiskt via *Deep and Comprehensive Free Trade Area*.

Detta tyder på att fas 2 uppnåtts i relationen mellan EU och Moldavien.

Fas 3 kännetecknas framförallt av delad identitet, en ”vi”-känsla infinner sig i denna fas, precis som förväntningar om fredlig förändring, det vill säga, krig är otänkbart mellan parterna i denna fas. Det är i fas 3 man skiljer på ”loosely coupled” och ”tightly coupled” säkerhetsgemenskaper. Har fas 3 uppnåtts i relationen mellan Moldavien och EU?

Moldavien och EU har inte uppnått fas 3 än, eftersom det fortfarande finns för mycket reformer för Moldavien att göra för att kunna inkluderas fullvärdigt i EU:s ”vi”-känsla. Fas 3 skulle innebära att Moldavien skulle bli inkluderad i EU som medlemsland. Dock är fas 2 och de reformer som Moldavien åtagit sig att genomföra ett tecken på att ingång i fas 3 och ett EU-medlemskap är ett långsiktigt mål för relationen.

5.3 Analys Armenien

Fas 1 kännetecknas av att parterna närmar sig varandra. Institutioner som guidar relationen skapas, vilka etablerar möten. Gemensamma intressen och reciprocitet utvecklas i denna fas. Har fas 1 uppnåtts i relationen mellan Armenien och EU?

Precis som i fallet Moldavien har EU med hjälp av instrumenten ENP och PCA, skapat en god bas för och framförallt möjlighet till ökade kopplingar med EU. De utgör en ingångsväg, en inbjudan, till möjligheten av ett närmre samarbete. Arbetet med att implementera målen som beskrivs i *Handlingsplanen* och *Country Strategy Paper* innebär att parterna måste närma sig varandra, men Armenien har ganska omfattande reformer och förändringar gällande till exempel främjandet av demokratiska värden för att kunna möta och uppnå målen som ställs upp i dessa dokument. Armenien är medlem i Tacis-programmet (som ersattes av *European Neighbourhood and Partnership Instrument* år 2007), vilket syftar till att guida samarbetet genom dialog och etablerar möten mellan praktiker från EU och praktiker från Armenien genom instrument som *Twinning* och *TAIEX*. EU har även etablerat ett infocenter i Armenien för att stötta uppbyggnaden av en regeringsstrategi för vidare EU-integration. Armenien och EU erkänner att det finns reciprocitet, interdependens, mellan dem. Mycket riktigt så är också EU en av Armeniens absolut viktigaste handelspartners, även om

handelsutvecklingen mellan EU och Armenien stått i princip stilla sedan 2005. EU:s engagemang för att hjälpa Armenien att lösa Nagorna Karabagh-konflikten, samt EU:s engagemang gällande att försöka hitta alternativa källor till energi tyder också på gemensamma intressen och reciprocitet.

Detta tyder på att fas 1 har uppnåtts i relationen mellan Armenien och EU.

Fas 2 kännetecknas av att nätverken och kopplingarna mellan parterna intensifieras, med ytterligare ökning av reciprocitet och gemensamma intressen samt fördjupad tillit som följd. Fasen kännetecknas också av ett större regionalt intresse, samverkan och fokus. Har fas 2 uppnåtts i relationen mellan Armenien och EU?

Armenien har inte själv, som Moldavien, en uttalad stark vilja att göra de reformer som behövs för att närma sig EU. Armenien har till exempel inte skapat funktioner i sina ministerier som skall främja koordinationen gällande EU-integration, som Moldavien, utan har bara kommit till det stadiet att det fått stöd av EU gällande implementeringen av målen uppsatta i strategidokumentet genom funktioner som bland annat Twinning, TAIEX, EU-infocenter och stöd gällande resolutionen av Nagorno Karabagh-konflikten.

Den politiska dialogens uppsatta prioriteringsområden visar också att Armenien har långt kvar för att kunna möta målen uppsatta i strategidokumentet, då mycket grundläggande basvärden för EU som mänskliga rättigheter, demokrati och frihet beskrivs som det som först och främst måste vara i fokus för den politiska dialogen.

Mycket i strategidokumentet handlar om att EU erbjuder Armenien till högre grad av politisk dialog och ett närmre samarbete inom en rad olika områden, inte minst gällande det regionala samarbetet, men Armenien har inte visat någon större beslutsamhet eller vilja att möta dessa erbjudanden. Detta syns inte minst på att handelsutvecklingen mellan EU och Armenien, som inte alls utvecklats positivt. Man kan också se att Armenien inte har lika stort fokus på regionen gällande varken handelspartners eller regionalt engagemang som Moldavien, utan några av Armeniens största handelspartners är USA, Kanada och Iran. En viktig aspekt att notera är att Armenien verkar vara mer beroende av handel med Ryssland än Moldavien är, men om detta beror på bristen på beslutsamhet/vilja att möta EU:s mål för samarbetet eller om detta är orsaken till bristen på beslutsamhet/vilja att möta EU:s mål för samarbetet är svårt att säga. Klart är i alla fall att Armeniens geopolitiska situation, med sin geografiskt instängda position och att landet inte är omedelbar granne med EU, kan ha påverkat Armeniens möjligheter att tillmötesgå EU:s strategi negativt.

Även om fas 1 har uppnåtts, tyder alltså mycket på att en vidareutveckling och en ökad intensitet av nätverken och samarbetet mellan EU och Armenien inte har skett. Att Armenien i slutändan valde att

avbryta förhandlingarna med EU om en ingång i *Association Agreement* är ett klart och tydligt tecken på att fas 2 inte uppnåtts.

Fas 3 kännetecknas framförallt av delad identitet, en ”vi”-känsla infinner sig i denna fas, precis som förväntningar om fredlig förändring, det vill säga, krig är otänkbart mellan parterna i denna fas. Det är i fas 3 man skiljer på ”loosely coupled” och ”tightly coupled” säkerhetsgemenskaper. Har fas 3 uppnåtts i relationen mellan Armenien och EU?

Då Armenien inte uppnått fas 2 är naturligtvis fas 3 heller ej uppnått. Armeniens val att gå med i ryssledda Tullunionen gör en utveckling till fas 3 i relationen mellan EU och Armenien osannolik även på längre sikt, eftersom *Association Agreement* inte är kompatibelt med Tullunionen.

5.4 Sammanfattande analys

Utifrån denna studie kan man sammanfatta ett antal punkter där Moldavien och Armenien skiljer sig från varandra. Dessa punkter kan bidra till att, ur ett säkerhetsgemenskapsteoretiskt perspektiv, varför två länder som utåt sett har ganska lika förutsättningar (de ligger i samma område, de är länder som tillhört Sovjetunionen, de är med i ENP och EP, de är båda involverade i frysta men inte avslutade konflikter om landområden, de är båda beroende av energitillförsel från Ryssland) valt olika samarbetsvägar, med Moldavien som genom AA valt att gå närmre EU och Armenien som valt att avbryta förhandlingarna om AA och istället gå närmre Ryssland via en tullunion.

- **Regionalt intresse**

Moldavien handlar dels mer med sitt regionala närområde, och har visat större intresse och engagemang för regionala samarbeten och initiativ än vad Armenien har. Fas 2 i uppbyggnaden av säkerhetsgemenskaper kännetecknas också av större regionalt intresse.

- **Ekonomisk handelsutveckling med EU och det regionala närområdet**

Moldavien har haft en stadigt uppåtgående handelsutveckling med EU, som vi kan se i figur 3. Moldaviens största handelspartners är i dess regionala närområde, med EU som absolut största handelspartner både för export samt import. Armeniens handel med EU har inte alls haft den positiva utveckling som vi ser i Moldavien fall, utan har mellan 2005 och 2012 hållit sig på en handelsnivå som är ganska markant lägre än Moldaviens, som figur 3 visar.

- **Handelsberoenden**

I figur 4 förefaller Armenien vara mer beroende av handel med Ryssland än Moldavien, eftersom Armenien importerar betydligt mer från Ryssland än vad Moldavien gör. Moldavien handlar absolut mest med EU både gällande export och import 2012, och verkar således inte vara lika beroende av rysk import som Armenien.

- **Bevisad vilja till ökad koppling till EU**

Moldavien har inte bara initialt intresse, utan Moldavien har kontinuerligt visat att landet är villigt att göra de förändringar och reformer som behövs för att komma närmre EU. Detta visade sig ytterst genom ingången i AA. Armenien har inte anpassat sig eller haft en uttalad och klar policy för EU-integration, vilket Moldavien haft, även om EU initierat funktioner för att hjälpa Armenien med detta.

- **Möjlighet till ökad koppling till EU**

Armenien har långt kvar gällande reformer och anpassning för att ”klassa in” för närmre samarbete med EU och har även ganska omfattande förändringar att göra för att leva upp till de grundläggande målsättningar som strategidokumentet för samarbetet mellan EU och Armenien beskriver. Den ryska tullunionen kräver inte lika omfattande reformer, och utgör därför ett enklare alternativ för Armenien än EU:s AA. Moldavien har, även om många reformer återstår för att nå upp till målen i strategidokumentet, kommit ganska långt gällande EU-anpassning, inte minst gällande gemensamma uppfattningar om värden, prioriteringar och intressen, och således är möjligheterna till en intensifierad relation inte allt för avlägset och verkar för Moldavien vara mer uppnåeligt än det är för Armenien.

6. Diskussion och slutsatser

Är det möjligt att applicera ovanstående punkter på andra länder i EP för att undersöka hurvida EU framgångsrikt spridit sina normer dit, och således kunna göra en uppskattning på om partnerlandet sannolikt kommer att ingå eller inte ingå avtal med EU (likt AA) som syftar till att intensifiera kopplingarna och förbindelsen mellan parterna?

Utifrån denna studies fynd verkar det som att framgångsrik normspridning från EU till ett partnerland, (vilket i denna studie definierats som Fas 2 eller högre i Adler & BARNETTS faser för säkerhetsgemenskapsbygge) kan leda till och visa sig genom godkännande av avtal som intensifierar kopplingarna mellan parterna, som i fallet EU och Moldavien.

Likväl verkar det som att icke framgångsrik normspridning från EU till ett partnerland (vilket i denna studie definierats som att Fas 2 i Adler & BARNETTS faser för säkerhetsgemenskapsbygge ej uppnåtts) leder till och visar sig genom ett icke godkännande av avtal som intensifierar kopplingarna mellan parterna, särskilt om alternativ finns, som i fallet EU och Armeniens avbrytande av förhandlingar angående AA till fördel för en ryssledd tullunion.

Denna studie baseras på de strategidokument EU har för relationen mellan EU och Moldavien respektive Armenien. Det verkar som att EU:s strategi gällande att bygga upp gemenskaper med

länderna Armenien och Moldavien är i stort sett mycket lika, men att Armeniens och Moldaviens förmåga, vilja och möjlighet att tillmötesgå denna strategi skiljer sig åt. Där förmåga, vilja och möjlighet att tillmötesgå strategin (och alltså uppnå målen uppsatta i strategidokumentet) har varit starka, som i Moldaviens fall, har framgångsrik normspridning från EU skett. Där förmåga, vilja och möjlighet att tillmötesgå strategin har varit svagare, som i Armeniens fall, har framgångsrik normspridning från EU inte skett.

När det gäller fynden av studien gällande EU som strategisk aktör, framgår det att;

- EU i strategidokumentet verkar se och särskilt upphöja/framhålla vikten av praktikergemenskaper och politisk dialog för att bygga gemenskap med ickemedlemsländerna genom att genomgående prioritera dessa, särskilt i ett inledande skede av relationen (under fas 1 i säkerhetsgemenskapsbyggandet)/ för att bygga en bas för vidare integration. Att EU utvecklat instrument som *Twining* och *TAIEX* som används i fas 1 av säkerhetsgemenskapsbyggandet, instrument vars syfte är att skapa praktikergemenskaper mellan EU och ickemedlemsländerna, vilket stödjer tesen som bland annat Adler & Bremberg utgår ifrån om praktikergemenskaper som bärare/spridare/utvecklare av säkerhetsgemenskaper.
- Det står klart att EU:s försök att utvidga dess normsfär i området för Eastern Partnership har inneburit säkerhetspolitiska spänningar mellan Ryssland och EU. Många med flera anser att EU:s normativa makt är överlägsen både dess militära och civila makt. Ur det perspektivet är det kanske heller inte märkligt att EU och dess försök till utvidgning, även om det bara gäller utvidgning av dess normsfär, kan ses som ett möjligt hot från Rysslands håll. Särskilt när EU vill sprida sin normsfär till länder i Rysslands närområde, eftersom EU:s normativa makt då ger sig till känna i områden som Ryssland haft/har stort inflytande i.
- Mycket tyder på att EU:s utveckling som en aktör med allt större extern kapacitet och en aldrig avstannande expansion (både gällande expansion genom nya medlemsländer samt expansion genom inkluderande av nya länder i dess normsfär) har gett EU en ny strategisk roll, som en allt mer betydelsefull spelare på den internationella arenan, vilket bland annat de nya externa kapaciteter och de nya instrument som EU använder för att verka strategiskt i sitt närområde inom ENP visar på.

För att kunna generalisera studiens resultat till hela EP-området, och kanske även till andra områden och länder som omfattas av ENP, och för att kunna stärka denna studies tes, behöver dock fler och liknande fall analyseras med samma ramverk som denna studie. Detta kan vara ett förslag till vidare forskning på området. Överlag är studiet av säkerhetspolitiska spänningar som följd av konkurrens om

normativt inflytande ett forskningsområde som EU-forskare kanske alltmer kommer behöva inrikta sig på med tanke på EU:s normativa expansion och utökade externa kapacitet.

Kanske måste vi i och med EU:s nya roll inte bara studera unionens förmåga att lösa säkerhetspolitiska spänningar med sina nya kapaciteter, utan också EU:s förmåga att själv skapa säkerhetspolitiska spänningar genom, inte minst, internationell konkurrens om normativt inflytande.

Källförteckning

Böcker och avhandlingar

Adler, E. & Barnett, M. (1998, red.) *Security Communities*, Cambridge: Cambridge University Press.

Bremberg, N. (2012). *Exploring the dynamics of security community-building in the post-Cold War era: Spain, Morocco and the European Union*. Diss. Stockholm : Stockholms universitet, Stockholm.

Britz, M & Eriksson, A.(2008) 'Analyzing the EU's shared strategy' i Engelbrekt, K. & Hallenberg, J. (red.) *The European Union and strategy: an emerging actor*. London: Routledge

Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Engelbrekt, K. (2008) 'Machiavelli and the making of a European security and defence strategy' i Engelbrekt, K. & Hallenberg, J. (red.) *The European Union and strategy: an emerging actor*. London: Routledge

Fawcett, L. Williams, P. (red.) (2013). *Security studies: an introduction*. (2nd ed.) London: Routledge.

Finnemore, M. (1996). *National interests in international society*. Ithaca, N.Y.: Cornell University Press.

Nygren, B.(2008) 'The EU's democratic norm project for Eurasia: will the Beauty tame the Beast?' i Engelbrekt, K. & Hallenberg, J. (red.) *The European Union and strategy: an emerging actor*. London: Routledge

Wedin, L. (2008) 'The EU as a military strategic actor' i Engelbrekt, K. & Hallenberg, J. (red.) *The European Union and strategy: an emerging actor*. London: Routledge

Teorell, J. & Svensson, T. (2007) *Att fråga och att svara: Samhällsvetenskaplig metod*. Stockholm: Liber.

Akademiska Artiklar

Bremberg, N and Britz, M (2009) 'Uncovering the Diverging Institutional Logics of EU Civil Protection', *Cooperation and Conflict*, Vol. 44, No 3, pp 288 -308.

Adler, E (2008) "The spread of security communities: Communities of Practice, Self-Restraint, and NATO's Post Cold War Transformation", *European Journal of International Relations*, 14

Finnemore, M. & Sikkink, K. (1998). International norm dynamics and political change. *International organization* (Print). (1998(52):4, s. 887-917).

Hyde-Price, A (2006) 'Normative' power Europe: a realist critique', *Journal of European Public Policy*, Volume 13, Number 2, March 2006 , pp. 217-234

Manners, I (2002) "'Normative Power Europe': A Contradiction in Terms", *Journal of Common Market Studies*, 40(2): 235-258.

Dokument

European Commission. (2007-2013) 'Country Strategy Paper, Moldova'

European Commission. (2007-2013) 'Country Strategy Paper, Armenia'

EU-Moldova Cooperation Council. (2005) 'EU-Moldova Action Plan'

EU-Armenia Cooperation Council. (2006) 'EU-Armenia Action Plan'

EU-Republic of Moldova Co-operation Council. (2010) '1st joint progress report negotiations on the EU-Republic of Moldova Association Agreement' Chisinau, 8 juni 2010.

EU-Republic of Moldova Co-operation Council. (2011) '2nd joint progress report negotiations on the EU-Republic of Moldova Association Agreement' Chisinau, 11 april 2011.

Europeiska gemenskapernas officiella tidning (1998) 'Partnership and Cooperation Agreement, the European Union and the Republic of Moldova' nr L 181, s. 0003-0048. 24 juni 1998.

Europeiska gemenskapernas officiella tidning. (1999) 'Partnership and Cooperation Agreement, the European Union and the Republic of Armenia', nr L 239, s. 0003 – 0050. 9 september 1999.

trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/September/tredoc_113419.pdf

European Commission. (2012) "European Union , Trade in Goods with Armenia"

trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/September/tradoc_113345.pdf

European Commission. (2012) "European Union , Trade in Goods with Moldova"

trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/September/tredoc_113419.pdf

Nyhetsartiklar

Amnestypress (2005) ”Transnistrien – landet som inte fanns”

<http://www2.amnesty.se/ap.nsf/reportage/9AB843C0FB30E1A8C125708C003AB6E0?opendocument>

(refererad till 02 januari 2014)

Europaportalen.”Tema: östliga partnerskapet” <http://www.europaportalen.se/tema/ostliga-partnerskapet>

(refererad till 12 december 2013)

Europaportalen.”Ryssland pressar på, Armenien överger EU-spåret”

www.europaportalen.se/2013/09/ryssland-pressar-pa-armenien-overger-eu-sparet (refererad till 13

december 2013)

Europaportalen.”Tema: Ryssland”<http://europaportalen.se/tema/ryssland> (refererad till 11 december 2013)

European Commission. ”Twinning” [Ec.europa.eu/enlargement/tenders/twinning/](http://ec.europa.eu/enlargement/tenders/twinning/) (refererad till 20

december 2013)

European Commission. “What is TAIEX?” [Ec.europa.eu/enlargement/taix/what-is-taix/index_en.htm](http://ec.europa.eu/enlargement/taix/what-is-taix/index_en.htm)

(refererad till 20 december 2013)

European Commission. “European Neighbourhood and Partnership Instrument”

<http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/overview/> (refererad till 18 december 2013)

European Union External Action. “What is the European Neighbourhood Policy?”

http://eeas.europa.eu/enp/about-us/index_en.htm (refererad till 18 december 2013)

European Union External Action. “What we do.” http://eeas.europa.eu/what_we_do/index_en.htm

(refererad till 18 december 2013)

European Union External Action. ”Armenia” http://eeas.europa.eu/armenia/index_en.htm (refererad till 19

december 2013)

European Union External Action “ENP Action Plans” [http://eeas.europa.eu/enp/documents/action-](http://eeas.europa.eu/enp/documents/action-plans/index_en.htm)

[plans/index_en.htm](http://eeas.europa.eu/enp/documents/action-plans/index_en.htm) (refererad till 18 december 2013)

European Union External Action “Association Agreements” <http://eeas.europa.eu/association/> (refererad

till 18 december 2013)

European Union External Action. “Moldova” http://eeas.europa.eu/moldova/index_en.htm (refererad till

19 december 2013)

Europa – Summaries of EU legislation. (2010) “Partnership and Cooperation Agreements (PCAs): Russia, Eastern Europe, the Southern Caucasus and Central Asia”

http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/eastern_europe_and_central_asia/r17002_en.htm (refererad till 18 december 2013)

Göteborgsposten. (2013) ”Dragkamp mellan EU och Ryssland”

<https://www.gp.se/nyheter/debatt/1.2194460-dragkamp-mellan-eu-och-ryssland> (refererad till 12 december 2013)

Göteborgsposten (2013) ”Dragkamp mellan EU och Ryssland”

<https://www.gp.se/nyheter/debatt/1.2194460-dragkamp-mellan-eu-och-ryssland> (refererad till 12 december 2013)

Infokoll. ”Äkthet” <http://infokoll.se/index.php/kaellkritik/steg-3> (refererad till 22 december 2013)

Infokoll. ”Närhet i tid” <http://infokoll.se/index.php/kaellkritik/steg-4> (refererad till 22 december 2013)

Infokoll. ”Beroende” <http://infokoll.se/index.php/kaellkritik/steg-5> (refererad till 22 december 2013)

Infokoll. ”Tendens” <http://infokoll.se/index.php/kaellkritik/steg-6> (refererad till 22 december 2013)

Kommerskollegium (2009) ”Ny tullunion mellan Ryssland, Vitryssland och Kazakstan”

<http://www.kommers.se/nyheter/Forcerade-nyheter/Ny-tullunion-mellan-Ryssland-Vitryssland-och-Kazakstan/> (refererad till 18 december 2013)

New Eastern Europe. (2013) ”The new (old) Moldovan-Transnistrian border conflict”

<http://www.neweasterneurope.eu/node/999> (refererad till 02 januari 2014)

Republic of Moldova official website. (2011) “About the Republic of Moldova”

<http://www.moldova.md/en/home/> (refererad till 19 december 2013)

Republic of Moldova official website. (2011) “History” <http://www.moldova.md/en/istorie/> (refererad till 19 december 2013)

Sveriges Radio. (2013) ”Bildt kritisk mot Armenien i ryssledd tullunion”

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5635548> (refererad till 12 december 2013)

Säkerhetspolitik.se (2012) ”Nagorno Karabach” <http://www.sakerhetspolitik.se/Konflikter/Nagorno-Karabach/> (refererad till 02 januari 2014)

The Government of the Republic of Armenia. “Geography” <http://gov.am/en/geography/> (refererad till 19 december 2013)

The Government of the Republic of Armenia. “Demographics” <http://gov.am/en/demographics/> (refererad till 19 december 2013)

The Government of the Republic of Armenia ” About Armenia” <http://gov.am/en/official/> (refererad till 19 december 2013)

The wall street journal. (2013) “ EU turns up the heat on Ukraine”
<http://online.wsj.com/news/articles/SB10001424052702303562904579227371792921260> (refererad till 11 december 2013)

The World Bank “Moldova Overview” <http://www.worldbank.org/en/country/moldova/overview>
(refererad till 19 december 2013)

The World Bank “Armenia” <http://www.worldbank.org/en/country/armenia/overview> (refererad till 19 december 2013)

World Trade Organization. (2013) “ Trade Profiles; Armenia / Moldova “
[Stat.wto.org/countryProfile/WSDBCcountryPFView.aspx?Language=E&Country=MD%2cAM](http://stat.wto.org/countryProfile/WSDBCcountryPFView.aspx?Language=E&Country=MD%2cAM) (refererad till 13 december 2013)

Worldbank. ”Armenia” worldbank.org/en/country/armenia (refererad till 13 december 2013)